

Interreg Greece-Bulgaria DIONYSOS

European Regional Development Fund

**«Ανάπτυξη Ταυτότητας στη Βάση της Παραγωγής,
της Γης και του Τοπίου»**

(“Developing Identity ON Yield, SOil and Site”)

“DIONYSOS”

Κωδικός ΟΠΣ: 5016090

Ιστοσελίδα: dionysosvine.eu

Παραδοτέο 6.5.5

Δράσεις Ενίσχυσης της Επιχειρηματικής Συνεργασίας (Actions for strengthening the business cooperation)

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ
ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΕΒΡΟΥ
FEDERATION OF PROFESSIONAL,
CRAFTS AND TRADE ASSOCIATIONS
OF EVROS, GREECE

Εκπονήθηκε από τη ΔΟΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Ι.Κ.Ε.

Το Έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από εθνικούς πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Συνεργασίας Interreg V-A “Greece-Bulgaria 2014-2020”

Πίνακας Περιεχομένων

ABSTRACT	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΟΙ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – CLUSTERS.....	6
ΤΟ CLUSTER ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΣ	9
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΣ.....	11
Τα Βασικά Χαρακτηριστικά της Περιοχής	11
Ο ΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΜΑΚ. Κ ΘΡΑΚΗ	14
Οι Αμπελώνες	14
Τα Οινοποιεία, τα Επισκέψιμα Οινοποιεία.....	20
Οι Δυνατότητες και οι Προοπτικές του Κλάδου του Κρασιού στην Περιοχή του ΔΙΟΝΥΣΟΣ και την Περιφέρεια ΑΜΘ	21
Ο ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	26
Μέγεθος του Τουριστικού Τομέα της Περιοχής	26
Ο Οινοτουριστικός Τομέας στην Περιοχή	35
Τουριστική ταυτότητα της Περιοχής, Στρατηγική για τον Τουρισμό και Οινοτουρισμό....	35
ΟΙ ΟΙΝΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	40
Το Brand της Περιοχής για το Κρασί	40
Πολιτισμός και Γαστρονομία στην Περιοχή.....	41
Έθιμα, Τοπικές Εκδηλώσεις σχετικά με το κρασί και άλλα τοπικά προϊόντα.....	44
Οι Τάσεις της Αγοράς	45
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	50
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΚΛΑΣΤΕΡ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	52
ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ CLUSTER ΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	53

ABSTRACT

The present document examines the options of establishing a business cluster in the Greek area of the project DIONYSOS and more specifically in the areas of the Municipalities of Paggaiion and Soufli, where the pilot actions of the project were implemented.

Subject of the suggested cluster should be the enhancement of the business competitiveness of the local enterprises in the sectors of wine and tourism. The particular subject is in line with the scope of both DIONYSOS project and the Investment Priority 6c and the Specific Objective 4 of the INTERREG V A Greece Bulgaria Programme, which aim at “Conserving, protecting, promoting and developing natural and cultural heritage” in the Cross Border area through its embedment in tourism development action (“To valorise CB area cultural and natural heritage for tourist purposes”, SO 4).

In this context, and besides presenting the advantages of clustering for the enterprises involved in the specific type of networking, the document examines the features of the wine and tourism sector in the two areas and in the Region East Macedonia and Thrace (wider area of DIONYSOS project) and suggests activities that may boost their performance. Though wine tourism should be the industry that might cover both sectors, the document makes focus on the features and prospects of each specific sector and suggests wine tourism as a common field, where the two industries might be commonly represented.

To doing so data from specialized inputs by experts within the RIS3 consultations along with results from relevant studies within DIONYSOS are drawn for both sectors, the tourism and the wine sector, and potential actions, that might be undertaken by a common network are illustrated.

The local vinicultural varieties herein emerge as a dynamic element which might essentially contribute to (re)shaping the area’s vinicultural and tourism profile, helping to differentiate in both markets and gaining in competitiveness. To this end, however, a systematic approach and effort should be made, so as for the two sectors to tackle disadvantages, valorize local potential and penetrate markets of interest. Considering that this a matter of policy, common action is required. This common action should be the subject of a common networking structure, which should realize a number of interventions to selecting specific dynamic local vinicultural varieties, helping both growers and wine makers to adopt them and spread them within a wine tourism development concept to the local tourism enterprises. Besides, a wine tourism culture, based on appreciating and valorizing the specific local resources –wines from local vinicultural varieties- should help enterprises in the hospitality sector to reorientate their profile, and hence provide them with the possibility to reach out other, promising, target markets, and elevate their performance.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε από την Ομοσπονδία Επαγγελματικών Βιοτεχνικών και Εμπορικών Σωματείων Έβρου (ΟΕΒΕΣΕ) ως παραδοτέο 6.5.5 Actions for strengthening the business cooperation (Δράσεις Ενίσχυσης της Επιχειρηματικής Συνεργασίας) του έργου «ΔΙΟΝΥΣΟΣ – Ανάπτυξη Ταυτότητας στη Βάση της Παραγωγής, της Γης και του Τόπου», που υλοποιείται στα πλαίσια του Προγράμματος INTERREG V A Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 – 2020, το οποίο συγχρηματοδοτείται από πόρους της ΕΕ και των χωρών μελών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα.

Σκοπός του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ είναι η εκπόνηση και η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για την προστασία της βιοποικιλότητας στην περιοχή υλοποίησης του έργου, με εστίαση στις τοπικές αμπελοοικονομικές ποικιλίες, και τη σύνδεση τους με την ανάπτυξη οινοτουριστικής δραστηριότητας.

Εταίροι (Project Beneficiaries) του ΔΙΟΝΥΣΟΣ είναι οχτώ μεταξύ τους συμπληρωματικοί φορείς από την Ελλάδα και τη Βουλγαρία, ως εξής:

1. Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων & Διατροφής του Ανθρώπου - Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών / GR, Συντονιστής του Έργου
2. Ινστιτούτο Αμπελουργίας και Οινολογίας Pleven / BG
3. Σχολή Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Plovdiv "Paisii Hilendarski" / BG
4. Αναπτυξιακή Καβάλας Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α. / GR
5. Ομοσπονδία Επαγγελματικών, Βιοτεχνικών και Εμπορικών Σωματείων Έβρου / GR
6. Εταιρία Διεθνικής Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης, TRANSCOOP / GR
7. Δήμος Kirkovo / BG
8. Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Haskovo / BG

Για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης αξιοποιήθηκαν στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στα πλαίσια άλλων παραδοτέων του έργου ώστε να παρουσιαστεί μια συγκεντρωτική εικόνα του οινικού και του τουριστικού τομέα της περιοχής.

Η μελέτη εκπονήθηκε από τη ΔΟΜΗ Ανάπτυξης ΙΚΕ, υπεργολάβο της ΟΕΒΕΣΕ, Εταίρου (PB) 5 του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη με τίτλο Δράσεις για την «Ενίσχυση της Επιχειρηματικής Συνεργασίας» εκπονήθηκε με στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων ενίσχυσης της συνεργασίας στον **τομέα του οίνου - οινοτουρισμού** στις περιοχές της Ελληνικής πλευράς του ΔΙΟΝΥΣΟΣ όπου υλοποιήθηκαν πιλοτικές δράσεις από το έργο, τις περιοχές των Δήμων Σουφλίου – Π.Ε. Έβρου και Παγγαίου – Π.Ε. Καβάλας μέσω της δημιουργίας «**συστάδας επιχειρήσεων**» (cluster).

Κρίνοντας ότι οι συστάδες επιχειρήσεων αποτελούν μέσο δραστηρικής αύξησης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σ' αυτές, η μελέτη αποσκοπεί στο να διερευνήσει τις προοπτικές δημιουργίας ανάλογων σχημάτων στην περιοχή, ειδικά για τον τομέα του οίνου - οινοτουρισμού, που αποτελεί το αντικείμενο παρέμβασης του ΔΙΟΝΥΣΟΣ, περιγράφοντας τις προϋποθέσεις περαιτέρω ενίσχυσης των αποτελεσμάτων του έργου και συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην καλύτερη επίτευξη των στόχων του αλλά και των στόχων του Προγράμματος INTERREG Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 – 2020, Επενδυτική Προτεραιότητα 6c και Ειδικός Στόχος 4, οι οποίοι αφορούν στην προστασία της βιοποικιλότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς στις περιοχές παρέμβασης του Προγράμματος μέσω της σύνδεσης της με την ανάπτυξη τουρισμού.

Πέραν αυτού, είναι προφανές, ότι η επιλογή της εξέτασης των προϋποθέσεων δημιουργίας επιχειρηματικών συνεργατικών σχημάτων που βελτιώνουν ουσιαστικά την αποτελεσματικότητα και ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, συμβάλλει και στις προοπτικές βελτίωσης της επιχειρηματικής δράσης στο σύνολο της και στην ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης της περιοχής του έργου.

ΟΙ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – CLUSTERS

Σύμφωνα με τον ορισμό του Porter (Porter 1998)¹, ως συστάδες επιχειρήσεων (κλάστερ) νοούνται γεωγραφικές συγκεντρώσεις διασυνδεδεμένων μεταξύ τους επιχειρήσεων και φορέων σε ένα συγκεκριμένο πεδίο. Τα κλάστερ περιλαμβάνουν ένα φάσμα διασυνδεδεμένων μεταξύ τους κλάδων, καθώς και άλλων φορέων σημαντικών για την ανταγωνιστικότητα. Περιλαμβάνουν για παράδειγμα προμηθευτές εξειδικευμένων εισροών για τις επιχειρήσεις, όπως ανταλλακτικά και εξαρτήματα, ενδιάμεσα προϊόντα, μηχανήματα, υπηρεσίες και προμηθευτές εξειδικευμένων υποδομών κλπ. Τα κλάστερ διευρύνουν συχνά προς τα κάτω την επικοινωνία με τα κανάλια διανομής και τους πελάτες των επιχειρήσεων, αλλά και οριζόντια, προς παραγωγούς συμπληρωματικών προϊόντων και προς παρόχους υπηρεσιών σε κλάδους σχετιζόμενους με την ανάπτυξη επαγγελματικών προσόντων, με τεχνολογίες ή με απλές εισροές. Τέλος, πολλά κλάστερ περιλαμβάνουν κρατικούς ή άλλους φορείς, όπως πανεπιστήμια, φορείς καθορισμού προδιαγραφών, δεξαμενές σκέψης, παρόχους επαγγελματικής κατάρτισης, συλλογικούς φορείς του εμπορίου κλπ., που προσφέρουν εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση, πληροφόρηση, έρευνα και τεχνολογική υποστήριξη.

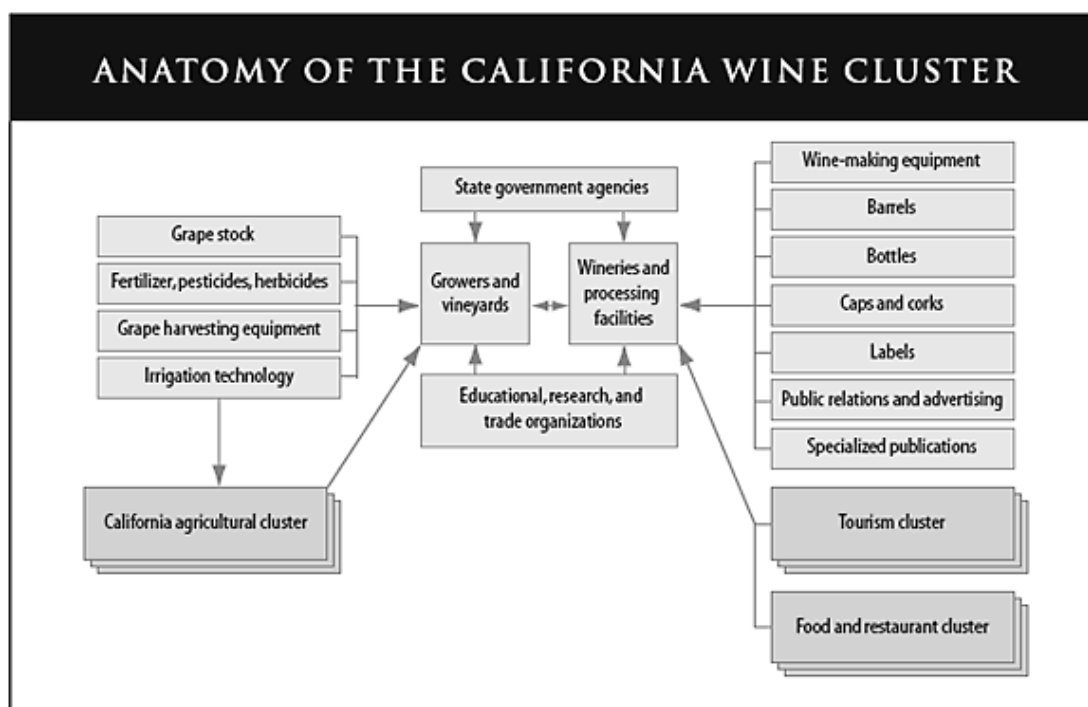
Ένα καλό παράδειγμα κλάστερ είναι, σύμφωνα με τον Porter, το κλάστερ του οίνου στην Καλιφόρνια, το οποίο περιλαμβάνει 680 οινοποιεία καθώς και μερικές χιλιάδες ανεξάρτητους αμπελοκαλλιεργητές (βλ. Διάγραμμα 1 «The anatomy of the California wine cluster» (Η ανατομία του κλάστερ του οίνου της Καλιφόρνια) πιο κάτω). Στην Καλιφόρνια λειτουργεί ένα εκτενές δίκτυο προμηθευτών και παρόχων υπηρεσιών από κλάδους που υποστηρίζουν τόσο την οινοποιία όσο και την αμπελοκαλλιέργεια, περιλαμβάνοντας προμηθευτές φυτών (κλημάτων), εξοπλισμό άρδευσης και για τη συλλογή του καρπού, βαρελιών, ετικετών φιαλών, εξειδικευμένες διαφημιστικές εταιρίες και εταιρίες δημοσίων σχέσεων κλπ.

Παράλληλα στο δίκτυο συμμετέχει και ένας φορέας για τη διασύνδεση του οίνου με τους τοπικούς δημόσιους φορείς, όπως το παγκοσμίως γνωστό πρόγραμμα αμπελοκαλλιέργειας οιολογίας στο Πανεπιστήμιο Davis της Καλιφόρνια, το Ινστιτούτο Οίνου και διάφορες επιτροπές και φορείς της τοπικής κυβέρνησης. Παράλληλα το κλάστερ έχει αναπτύξει δεσμούς με άλλα αντίστοιχα κλάστερ στους κλάδους της γεωργίας, της διατροφής της εστίασης και του οινοτουρισμού.

---

¹ Michael E. Porter, Clusters and the New Economics of Competition, Harvard Business Review, Nov. – Dec. 1998

Διάγραμμα 1: Η Ανατομία του Κλάστερ του Οίνου στην Καλιφόρνια

Οι τομείς παρέμβασης των κλάστερ

Τα κλάστερ επηρεάζουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων σε τρεις βασικές κατευθύνσεις:

- Βελτιώνοντας την παραγωγικότητα στην περιοχή που λειτουργούν
- Καθοδηγώντας την καινοτομία και την ταχύτητα ανάπτυξης της, υποστηρίζοντας έτσι την μελλοντική αύξηση της παραγωγικότητας και
- Υποστηρίζοντας τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, διευρύνοντας και ενισχύοντας έτσι το ίδιο το κλάστερ.

Το κλάστερ δίνει τη δυνατότητα σε κάθε μέλος του να επωφελείται από τα πλεονεκτήματα μιας μεγαλύτερης κλίμακας ή από αυτά που θα είχε εφόσον είχε συγχωνευθεί με άλλες επιχειρήσεις, χωρίς όμως να χάνει την ευελιξία του.

Τα πλεονεκτήματα των κλάστερ επιγραμματικά είναι:

- Καλύτερη πρόσβαση σε ανθρώπινο δυναμικό
- Καλύτερη πρόσβαση σε προμηθευτές
- Πρόσβαση σε εξειδικευμένη πληροφόρηση
- Συμπληρωματικότητα (π.χ. στον τουρισμό η εμπειρία του επισκέπτη δεν εξαρτάται μόνο από το βασικό στοιχείο προσέλκυσης του, αλλά και από την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των συμπληρωματικών κλάδων και επιχειρήσεων, όπως των δομών φιλοξενίας, της εστίασης, των εμπορικών καταστημάτων, όπου ο ένας κλάδος υποστηρίζει την επιτυχία και των υπολοίπων)

- Πρόσβαση σε δημόσιους φορείς και δημόσια αγαθά (υποδομές, εκπαίδευση, χρηματοδοτήσεις, θεσμικές ρυθμίσεις κλπ.)
- Ενίσχυση των κινήτρων και
- Βελτίωση της δυνατότητας αξιολόγησης
- Ενίσχυση της καινοτομίας
- Δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

ΤΟ CLUSTER ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, τα κλάστερ προσφέρουν μια σειρά από πλεονεκτήματα στις επιχειρήσεις που περιλαμβάνουν αλλά και στις περιοχές στις οποίες λειτουργούν.

Στο ΔΙΟΝΥΣΟΣ, έχοντας ως στόχο την προστασία της τοπικής βιοποικιλότητας στον αμπελοοινικό κλάδο μέσα από τη διασύνδεση του με τον τουρισμό, η δημιουργία ενός κλάστερ στην περιοχή του έργου θα προσέδιδε σημαντική δυναμική στο έργο για την επίτευξη του σκοπού του και αντίστοιχα και στην επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Interreg Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 - 2020. Θα ενίσχυε επίσης την αειφορία των αποτελεσμάτων του έργου, προσδίδοντας ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία στην επένδυση που πραγματοποιήθηκε μέσω της χρηματοδότησης του έργου και της προσπάθειας που καταβλήθηκε από τους εταίρους του έργου.

Πολλαπλά έτσι τα οφέλη από τη δημιουργία ενός κλάστερ στα πλαίσια του ΔΙΟΝΥΣΟΣ: ένα κλάστερ θα υποστηρίζε την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων του έργου και του Προγράμματος, θα ενίσχυε τις τοπικές επιχειρήσεις, θα ενίσχυε την τοπική οικονομική ανάπτυξη στις περιοχές εφαρμογής του έργου.

Οι τομείς στους οποίους θα μπορούσε να επικεντρωθεί ένα κλάστερ στην περιοχή του ΔΙΟΝΥΣΟΣ υπαγορεύονται ήδη από τα προαναφερθέντα, είναι οι τομείς της αμπελοκαλλιέργειας, της οινοποίησης και του τουρισμού - οινοτουρισμού.

Ο σκοπός και οι στόχοι ενός κλάστερ στους παραπάνω τομείς θα μπορούσαν να διατυπωθούν συνοπτικά ως εξής:

Οίνος – Οινοτουρισμός

Γενικοί Στόχοι

- Δημιουργία οικονομικών κλίμακος
- Δημιουργία κατάλληλου οικονομικού περιβάλλοντος – οικοσυστήματος
- Προώθηση της καινοτομίας
- Υλοποίηση κατάλληλων δημοσίων επενδύσεων
- Συνεργασία - Ανάλυση κοινών δράσεων μεταξύ των μελών του κλάστερ
- Παροχή κοινών υπηρεσιών
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της περιοχής
- Προώθηση της έρευνας
- Προσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού και ιδιωτικών επενδύσεων
- Αξιοποίηση δημόσιων φορέων καθώς και προσέλκυση παρεμβάσεων δημόσιου χαρακτήρα
- Προώθηση συνεργιών.

Ειδικοί στόχοι:

- Προώθηση της καλλιέργειας **τοπικών αμπελοοινικών ποικιλιών**

- Προώθηση της **παραγωγής οίνων** από τοπικές ποικιλίες της περιοχής
- Αύξηση του ενδιαφέροντος για την **τοπική αμπελοοινική γλωρίδα** και βελτίωση της ανάδειξης και της προστασίας της
- Ανάπτυξη της **οινοτουριστικής δραστηριότητας**
- Ενίσχυση του τουριστικού κλάδου στην περιοχή
- Βελτίωση της **αναγνωρισιμότητας** της περιοχής – δημιουργία brand
- Ενίσχυση της **βιωσιμότητας** των αποτελεσμάτων του ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

Τα γεωγραφικά όρια στα οποία θα επικεντρωνόταν ένα κλάστερ στην περιοχή αφορούν στην περιοχή υλοποίησης του ΔΙΟΝΥΣΟΣ, με εστίαση στις περιοχές που εκτελέστηκαν οι πιλοτικές δράσεις. Δεδομένου ότι παρόμοια μελέτη με την παρούσα εκπονείται και για τις αντίστοιχες περιοχές του έργου στην Βουλγαρία, η παρούσα μελέτη εξετάζει τις περιοχές του ΔΙΟΝΥΣΟΣ στην ελληνική πλευρά του έργου. Στο πλαίσιο αυτό οι περιοχές που εξετάζονται είναι αυτές του Δήμου Παγγαίου – Π.Ε. Καβάλας και του Δήμου Σουφλίου – Π.Ε. Έβρου. Ωστόσο, δεδομένου ότι ευρύτερη περιοχή παρέμβασης του ΔΙΟΝΥΣΟΣ είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης συνολικά, γίνεται αναφορά, στο βαθμό που κρίνεται χρήσιμο για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, και σε περιοχές εκτός των ορίων των πιλοτικών περιοχών του ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Τα Βασικά Χαρακτηριστικά της Περιοχής

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η περιοχή εφαρμογής του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ στην Ελλάδα είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και ειδικότερα οι περιοχές των Δήμων Παγγαίου και Σουφλίου που ανήκουν αντίστοιχα στις Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε.) Καβάλας και Έβρου.

Νομοί

Η περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αποτελείται από έξι Περιφερειακές Ενότητες: της Δράμας, της Καβάλας, της Θάσου, της Ξάνθης, της Ροδόπης και του Έβρου και έχει ως έδρα της την πόλη της Κομοτηνής.

Γεωγραφική Θέση

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της χώρας. Συνορεύει, βόρεια με τη Βουλγαρία, ανατολικά με την Τουρκία, δυτικά με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, νοτιοδυτικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και νοτιοανατολικά από το Θρακικό Πέλαγος.

Η Περιφέρεια περιλαμβάνει το ανατολικό τμήμα της Μακεδονίας και ολόκληρη τη Θράκη. Περιλαμβάνει επίσης δύο μεγάλα νησιά του Θρακικού Πελάγους, τη Θάσο και τη Σαμοθράκη.

Ο Δήμος Παγγαίου βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της ΠΕ Καβάλας. Δυτικά του Δήμου Παγγαίου βρίσκεται ο Δήμος Αμφίπολης (Π.Ε. Σερρών), βόρεια ο Δήμος Δοξάτου (ΠΕ Δράμας), νότια βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος.

Ο Δήμος Σουφλίου βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της Π.Ε. Έβρου. Ο Δήμος συνορεύει βόρεια με τον Δήμο Διδυμοτείχου, νότια με τον Δήμο Αλεξανδρούπολης, ανατολικά με τον ποταμό Έβρο και την Τουρκία και δυτικά συνορεύει με την Βουλγαρία.

Κλίμα

Το κλίμα της Περιφέρειας στην παράκτια ζώνη χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό, ενώ στην υπόλοιπη περιοχή ως μεσευρωπαϊκό. Στην παράκτια περιοχή της Περιφέρειας ο καιρός είναι αίθριος, περίπου 120 ημέρες, ενώ στα βόρεια ορεινά ο χειμώνας είναι δριμύς, το ύψος των βροχοπτώσεων μεγάλο και οι χιονοπτώσεις συχνές. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 14οC και 16οC. Μέγιστη θερμοκρασία το καλοκαίρι 38οC, ελάχιστη τον χειμώνα -5,8οC. Το εύρος των βροχοπτώσεων είναι μεγάλο, με 10,4 χιλιοστά μέση μηνιαία βροχόπτωση το Σεπτέμβριο και 67,4 χιλιοστά το Νοέμβριο.

Έκταση

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας είναι 14.157km², που αντιστοιχεί στο 10,7% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας. Είναι η 4η σε έκταση ελληνική Περιφέρεια καταλαμβάνοντας το 10,7% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Η έκταση του Δήμου Παγγαίου είναι 698,01km² και του Δήμου Σουφλίου είναι 1325,72 km².

Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης ανέρχεται σε 608.182 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ 2011. Αντιπροσωπεύει το 6% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Είναι αραιοκατοικημένη, με πληθυσμιακή συγκέντρωση στα κυριότερα αστικά της κέντρα. Ο πληθυσμός μειώνεται διαρκώς από το 2015 ως το 2020.

Ο πληθυσμός του Δήμου Παγγαίου ανέρχεται σε 33.683 κατοίκους. Ο πληθυσμός του Δήμου Σουφλίου ανέρχεται σε 17.768 κατοίκους.

Μορφολογικά Χαρακτηριστικά

Η μορφολογία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης χαρακτηρίζεται από πλήθος ορεινών όγκων αλλά και ποταμών, υδροτόπων, πεδιάδων, παραλιακών περιοχών. Ποτάμια εκβάλλουν στη θάλασσα, δημιουργώντας εκτεταμένους υδροτόπους και τυπικά μεσογειακά δέλτα, όπως αυτά των ποταμών Έβρου και Νέστου, που χαρακτηρίζονται επίσης και ως υδροτόποι διεθνούς σημασίας (Ramsar). Η συνύπαρξη πλήθους σημαντικών οικοσυστημάτων σε σχετικά περιορισμένη γεωγραφική έκταση καθιστά την Περιφέρεια μια **περιοχή εξαιρετικής οικολογικής αξίας**. Υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας.

Ο Δήμος Παγγαίου παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία στο ανάγλυφο του. Αποτελεί το σημείο «συνάντησης» του ορεινού όγκου (Παγγαίου όρους και Συμβόλου όρους) και του παραλιακού μετώπου. Διαθέτει μια πανέμορφη **ακτογραμμή 60 περίπου χλμ.** Η υψηλότερη κορυφή του Παγγαίου όρους είναι 1.956 m και του Συμβόλου όρους είναι 694 m. Η περιοχή του Δήμου Παγγαίου διαθέτει πολλά **ιδιαίτερα τοπία**, τοπία με αξιόλογα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, παράλια και ορεινά, αλλά και ιδιαίτερα τοπία με αμπελώνες.

Ο Δήμος Σουφλίου χαρακτηρίζεται από ομαλό πεδινό ή ήπιο λοφώδες ανάγλυφο με λίγα κεντρικά ρέματα που εκβάλλουν στον ποταμό Έβρο (ανατολικά) και έντονα υψομετρικές διαφορές στην ορεινή, ημιορεινή περιοχή του Δήμου (δυτικά). Στο Δήμο Σουφλίου βρίσκεται **το Δάσος Δαδιάς – Λευκίμης - Σουφλίου** που φιλοξενεί 36 από τα 38 είδη ημερόβιων αρπακτικών πουλιών της Ευρώπης και τη μοναδική αποικία Μαυρόγυπα στα Βαλκάνια. Επίσης και **το Απολιθωμένο Δάσος Λευκίμης** ηλικίας 40 εκατομμυρίων χρόνων,

το μοναδικό στην Ευρώπη που τα απολιθώματά του βρίσκονται διάσπαρτα μέσα στο καταπράσινο δάσος.

Στη ευρύτερη περιοχή του Δήμου Σουφλίου, βρίσκεται το **Δέλτα του Έβρου**, ένας από τους σημαντικότερους βιοτόπους της Ευρώπης, όπου έχουν καταγραφεί 317 είδη πουλιών, που είτε διαχειμάζουν στην περιοχή είτε παρατηρούνται κατά την περίοδο της εαρινής μετανάστευσης.

Υποδομές – Κύρια Σημεία Πρόσβασης

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διαθέτει **2 αεροδρόμια**, τον Διεθνή Αερολιμένα Αλεξανδρούπολης «Δημόκριτος» και το Διεθνές Αεροδρόμιο Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος».

Εθνικής σημασίας έχουν χαρακτηριστεί τα νέα **εμπορικά λιμάνια της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας**.

Η κατασκευή της **Εγνατίας Οδού** αποτέλεσε σημαντικό έργο υποδομής για την βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας.

Η Εγνατία οδός (**A2**), που έχει ολοκληρωθεί έως τα σύνορα με την Τουρκία, αλλά και ο κάθετος άξονάς της προς Ορμένιο (**A21**) κάνουν τις **μετακινήσεις πολύ εύκολες και γρήγορες**. Γενικά, η κατάσταση του οδικού δικτύου της Περιφέρειας έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, σ' ότι αφορά την κατασκευή οδικών αξόνων, χρήζει όμως τακτικής συντήρησης.

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης **διαθέτει 7 μεθοριακούς σταθμούς** που ενώνουν την Ελλάδα με την **Βουλγαρία** και την **Τουρκία**. Οι 4 μεθοριακοί σταθμοί βρίσκονται στην Ενότητα Έβρου (Ορμενίου, Κυπρίνου, Καστανιές και Κήπων), ένας στην Ενότητα Ροδόπης (Νυμφαίας), ένας στην Ενότητα Ξάνθης (Αγ. Κωνσταντίνος) και ένας στην Ενότητα Δράμας (Εξοχής).

Ο ΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΜΑΚ. Κ ΘΡΑΚΗ

Οι Αμπελώνες

Το Παγγαίο

Για την καταγραφή των εκτάσεων των αμπελώνων και της παραγωγής κρασιού, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την Π.Ε. Καβάλας, γιατί δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία σε επίπεδο Δήμου.

Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, κατά την πενταετία 2011-2016, στην Π.Ε. Καβάλας, η κάλυψη γης από αμπέλια και σταφιδάμπελα, παρουσίασε σημαντική μείωση (-22%), από 37.888 στρ. σε 29.575 στρ. Αυξήθηκαν όμως σημαντικά οι εκτάσεις και η παραγωγή των **οινοστάφυλων** ως εξής: οι εκτάσεις από 4.297 στρ. το 2011, σε 6.428 στρ. το 2016 (**αύξηση 49,6%**) και η παραγωγή σε από 4257 τόνους το 2011 σε 6937 τόνους το 2016 (**αύξηση 63%**).

Ως προς τις οινικές ποικιλίες, γενικότερα στην περιοχή της Π.Ε. Καβάλας, έχουν επικρατήσει οι ποικιλίες: SAUVIGNON BLANC (1.328.559 κιλά, 1610,3 στρ.), ΡΟΖΑΚΙ (ΚΕΡΙΝΟ) 1.020.199 κιλά, 2280,3 στρ.), MERLOT (716.977 κιλά, 835,4 στρ.), CHARDONNAY (380.092 κιλά, 447 στρ.), CABERNET SAUVIGNON (350.827 κιλά, 446,8 στρ.).

Οι διεθνείς ποικιλίες έχουν επικρατήσει σε βάρος των γηγενών, αν και σημαντική είναι η θέση της γηγενούς ποικιλίας ΡΟΖΑΚΙ (ΚΕΡΙΝΟ).

Η επικράτηση των διεθνών ποικιλιών μπορεί να εξηγηθεί γενικότερα γιατί η Ελλάδα ανέκαμψε ως προς την αμπελοκαλλιέργεια κατά την δεκαετία του 1990, όπου η τάση τόσο στην κατανάλωση, όσο και για λόγους δυνατότητας τοποθέτησης στη διεθνή οινική αγορά, ήταν η στροφή στις διεθνείς ποικιλίες.

Προς αυτή την κατεύθυνση το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με την υπουργική απόφαση 2919/95506/13.09.2017, ταξινομεί τις καλλιεργούμενες ποικιλίες της περιοχής σε συνιστώμενες και επιτρεπόμενες δίνοντας χώρο, ανάμεσα στις ξενικές ποικιλίες, και σε πολλές γηγενείς, ως εξής:

Για το ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (όπου περιλαμβάνεται και η Π.Ε. Καβάλας ορίζει **σαν συνιστώμενες** τις ποικιλίες:

- Αθήρι Β, Ασύρτικο Β, Λημνιό Ν, Λιμνιώνα Ν, Μαλαγουζιά Β, Μοσχόμαυρο Ν, Νεγκόσκα Ν, Ξινόμαυρο Ν (Ξινόγκαλτσο, Ποπόλκα και Μαύρο Ναούσης μόνο στην οριοθετημένη περιοχή ΠΟΠ Νάουσα), Ροδίτης LS (Αλεπού), Cabernet Franc Ν, Cabernet Sauvignon Ν, Chardonnay Β, Gewürztraminer Rs (1), Grenache Rouge Ν, Merlot Ν, Riesling Β, Sauvignon Blanc Β, Semillon Β, Syrah Ν.

και ως **επιτρεπόμενες** τις ποικιλίες:

- Αγιωργίτικο Ν, Αγούμαστος Β, Ασπρούδα Σερρών Β, Βιδιανό Β, Βοϊδομάτης Ν, Ζουμιάτικο Β (Δαμιάτης), Κοϊνιάρικο Ν, Κορίθι Ν, Κυδωνίτσα Β, Κουκούλι Β, Λιάτικο Ν,

Μαυροδάφνη Ν, Μαυροτράγανο Ν, Μαυρούδια Ν, Μοσχάτο άσπρο Β, Μπατίκι Β, Παμίδι Ν, Πρικνάδι Β, Ρομπόλα Β, Σαββατιανό Β (Δρουμπραίνα άσπρη, Κουντούρα άσπρη, Περαχωρίτικο, Σακέϊκο) Σέφκα Ν, Σταυρωτό Ν (Αμπελακιώτικο μαύρο), Φωκιανό Ν, Χονρόμαυρο Ν, Aglianico Ν, Barbera Ν, Cinsaut Ν, Côt (Malbec) Ν, Malvasia di Candia Aromatica Β, Montepulciano Ν, Mourvedre Ν, Nebbiolo Ν, Negro Amaro Ν, Petit Verdot Ν, Pinot Noir Ν, Refosco Ν, Sangiovese Ν, Sylvaner Β, Tannat Ν, Tempranillo Ν, Ίουρίγα Nacional Ν, Verdicchio Bianco Β, Viognier Β, Ugni Blanc Β (Trebiano).

- Επίσης, για την Π.Ε. Καβάλας είναι επιτρεπόμενες οι ποικιλίες: Ροζακί Β (Κέρινο), Μοσχάτο Αλεξανδρείας Β.

Η Π.Ε Καβάλας δεν διαθέτει Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ). Έχει όμως **2 Προστατευόμενες Γεωγραφικές Ενδείξεις (Π.Γ.Ε.), την Π.Γ.Ε Παγγαίο και την Π.Γ.Ε. Καβάλα** που καλύπτει όλη την Π.Ε. Καβάλας καθώς και **την Π.Γ.Ε. Μακεδονία**.

Π.Γ.Ε. Παγγαίο

Η οριοθετημένη ζώνη παραγωγής οίνων Π.Γ.Ε. Παγγαίο καθορίστηκε με την Υπουργική Απόφαση αριθ. 396581/12-10-95 (ΦΕΚ 886/Β/25-10-95) η οποία στη συνέχεια τροποποιήθηκε από την αριθ. 313008/20-9-06 (ΦΕΚ 1436/Β/29-9-06) και την αριθ. 280934/16.7.2010 (ΦΕΚ 1125/Β/23.7.2010).

Η οριοθετημένη περιοχή για την παραγωγή των οίνων Π.Γ.Ε. Παγγαίο περιλαμβάνει τα διοικητικά όρια των πρώην Δήμων Ελευθερών, Ελευθερούπολης, Παγγαίου, Πιερέων και Ορφανού, του Νομού Καβάλας, οι οποίοι σήμερα αποτελούν τα διοικητικά όρια του νέου Δήμου Παγγαίου του Νομού Καβάλας σε υψόμετρο μεγαλύτερο από 50 και άνω.

Στο νοτιοδυτικό τμήμα της ΠΕ Καβάλας, στις πλαγιές του όρους Παγγαίο και της νότιας απόληξής του, του όρους Σύμβολο, είναι οι αμπελώνες που δίνουν τον Π.Γ.Ε. Παγγαίο.

Η αμπελουργική παράδοση της περιοχής είναι μακραίωνα και συνδέεται άμεσα με τη λατρεία του Διονύσου, όπως τεκμηριώνουν τα αρχαιολογικά ευρήματα. Οίνοι ΠΓΕ Παγγαίο παράγονται από 12 οινοποιεία εντός ζώνης, καθιστώντας τον πρώτο και με διαφορά από τους οίνους ΠΓΕ περιοχών. Με την τροποποίηση του 2010, που διεύρυνε τόσο την ποικιλιακή του σύνθεση, όσο και τους τύπους οίνων, που μπορούν να παραχθούν, αναμένονται πολλοί ακόμα οίνοι ΠΓΕ Παγγαίο, που θα εδραιώσουν την πρώτη θέση του. Οι αμπελώνες της περιοχής βρίσκονται σε επικλινή εδάφη και πλαγιές και σε υψόμετρο μεγαλύτερο από 50 και μικρότερο από 500 μέτρα.

Καλλιεργούνται οι ποικιλίες: Ασύρτικο, Ροδίτης, Μαλαγουζιά, Μοσχάτο Αλεξανδρείας, Viogner, Gewürztraminer, Chardonnay, Semillion, Sauvignon blanc, Trebbiano, Αγιωργίτικο, Λημιό, Παμίδι, Grenache rouge, Cabernet franc, Cabernet sauvignon, Merlot, Syrah.

Περιλαμβάνει τους εξής τύπους οίνων:

- Λευκός ξηρός, γλυκός

- Ερυθρός ξηρός, ημίξηρος
- Ροζέ ξηρός, ημίξηρος

Π.Γ.Ε. Καβάλα

Η ζώνη της Π.Γ.Ε. Καβάλα θεσπίστηκε στα τέλη του 2010. Η οριοθετημένη ζώνη παραγωγής οίνων με Π.Γ.Ε. Καβάλα καθορίστηκε με την Υπουργική Απόφαση αριθ. 310946/24.12.2010 (ΦΕΚ 2042/Β/29.12.2010). Περιλαμβάνει τις περιοχές του νομού Καβάλας που βρίσκονται σε υψόμετρο άνω των 50 μέτρων και εκτείνεται στα όρια της ομώνυμης Περιφερειακής Ενότητας στο ανατολικό άκρο της Μακεδονίας. Ο αμπελώνας της Καβάλας, γραμμικός στο σύνολό του και αρδευόμενος στην πλειονότητά του, συγκαταλέγεται στους πιο σύγχρονους και άρτια οργανωμένους της Ελλάδας δίνοντας εξαιρετικής ποιότητας οίνους.

Στην περιοχή της Καβάλας, οι ιδιαίτερα ήπιες και υγρές κλιματικές συνθήκες, που διαμορφώνονται στην κοιλάδα και τις λοφώδεις εκτάσεις μεταξύ της θαλάσσιας ακτογραμμής (παραθαλάσσια αμπελοτόπια) και του Παγγαίου όρους, σε συνδυασμό με τα βαθιά, γόνιμα εδάφη, αποτέλεσαν ιδανικό τόπο προσαρμογής πρώιμων ξένων λευκών ποικιλιών, κυρίως Sauvignon Blanc, αλλά και Chardonnay και Semillon. Σε αυτό συνηγόρησε και η προσεγμένη αμπελοκαλλιέργεια των παραγωγών της περιοχής, γνωστής από παλιά για τα επιτραπέζια σταφύλια της.

Η ζώνη περιλαμβάνει αμπελώνες που βρίσκονται σε υψόμετρα πάνω από 50μ. Με δεδομένο ότι στη δυτική περιοχή της Καβάλας υπάρχει από χρόνια ο πιο πετυχημένος οίνος Π.Γ.Ε. σε επίπεδο περιοχής, ο οίνος Π.Γ.Ε. Παγγαίο, είναι φανερό ότι η θέσπιση του οίνου Π.Γ.Ε. Καβάλα έρχεται κυρίως για να καλύψει την αμπελουργική και οινική ανάπτυξη που καταγράφεται και στο υπόλοιπο τμήμα της περιοχής της Καβάλας, δηλαδή το κεντρικό και το ανατολικό. Ο Π.Γ.Ε. Καβάλα έχει την ίδια ποικιλιακή σύνθεση με τον Π.Γ.Ε. Παγγαίο, αλλά ευρύτερη γκάμα τύπων οίνων. Έτσι, όχι μόνο μπορεί να καλύπτει τη συνολική οινική παραγωγή της περιοχής της Καβάλας, αλλά δίνει επιπλέον δυνατότητες και στους παραγωγούς της περιοχής του Παγγαίου.

Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται είναι: Ασύρτικο, Μαλαγουζιά, Μοσχάτο Αλεξανδρείας, Ροδίτης, Viognier, Gewurstaminer, Chardonnay, Semillon, Sauvignon blanc, Trebbiano, Αγιωργίτικο, Λημνιό, Μοσχόμαυρο, Παμίδι, Grenache rouge, Cabernet franc, Cabernet sauvignon, Merlot, Syrah.

Οι τύποι κρασιών που παράγονται είναι:

- Λευκός ξηρός, ημίξηρος, ημίγλυκος, γλυκός
- Ροζέ ξηρός, ημίξηρος, ημίγλυκος, γλυκός
- Ερυθρός ξηρός, ημίξηρος, ημίγλυκος, γλυκός

Π.Γ.Ε. Μακεδονία

Η οριοθετημένη περιοχή για την παραγωγή των οίνων Π.Γ.Ε. Μακεδονία περιλαμβάνει όλες τις περιοχές της Μακεδονίας για τις οποίες έχουν αναγνωρισθεί οίνοι Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.. Περιλαμβάνεται ο Νομός Καβάλας και σε υψόμετρο άνω των 50 μέτρων.

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται προσπάθεια διάσωσης και ανάπτυξης γηγενών ποικιλιών. Οι πιο χαρακτηριστικές είναι οι: Ροζακί που ήδη καλλιεργείται σε σημαντικό βαθμό, Μοσχόμαυρο, Ασύρτικο τοπικό, Βιδιανό.

Σε μια σύγκριση των τοπικών ποικιλιών με τις διεθνείς, που εκπονήθηκε από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (LB του Dionysos) στο πλαίσιο του έργου Dionysos, το Ροζακί σημείωσε αποτελέσματα παρόμοια με τα κρασιά που παράγονται από διεθνείς ποικιλίες. Τα κρασιά Ροζακί και Καρναχαλάδες (Εβρος – Σουφλί) θα μπορούσαν να βελτιωθούν με καλλιεργητικές και τεχνολογικές παρεμβάσεις και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητά τους.

Το μέγεθος της αμπελουργικής εκμετάλλευσης ανά δικαιούχο στην Π.Ε. Καβάλας φαίνεται παρακάτω².

Διαστρωμάτωση αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων στην Π.Ε. Καβάλας, έτους 2016						
Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 0-1 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 1-5 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 5-10 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 10-15 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 15-20 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 20-50 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 50-70 στρ
137	1024	268	76	19	19	1

Οι περισσότερες αμπελουργικές εκμεταλλεύσεις στην περιοχή είναι μεγέθους 1-5 στρ., υπάρχουν ωστόσο και αρκετές άνω των 10 στρ.

Το αμπελοοικονομικό τοπίο της περιοχής του Παγγαίου είναι εξαιρετικό. Η γειτνίαση της περιοχής με την θάλασσα και τα βουνά (το Σύμβολο όρος και το Παγγαίο όρος) το καθιστά μοναδικό. Οι αμπελώνες κυριαρχούν παντού, υπάρχουν οινοποιεία δίπλα στην θάλασσα και άλλα κτισμένα σε κάποιο υψόμετρο με εξαιρετική θέα στη θάλασσα και στο βουνό. Υπάρχουν αρχαιολογικοί χώροι, όπως η Ανακτορούπολη, που βρίσκεται δίπλα στην θάλασσα, δίπλα στους αμμόλοφους και δίπλα στους αμπελώνες. Υπάρχουν μικροί οικισμοί δίπλα στους αμπελώνες, άλλοι πολύ γραφικοί και άλλοι λιγότερο. Υπάρχουν δρόμοι μικροί (στενοί σχετικά και μικρής κυκλοφορίας) που ενώνουν τους οικισμούς και διατρέχουν τους αμπελώνες.

² Παραδοτέο 3.2 Διόνυσος

Σουφλί

Για την καταγραφή των εκτάσεων των αμπελώνων και της παραγωγής κρασιού, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την Π.Ε. Έβρου, γιατί δεν υπήρχαν διαθέσιμα σε επίπεδο Δήμου.

Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, κατά την πενταετία 2011-2016, στην Π.Ε. Έβρου, η κάλυψη γης από αμπέλια και σταφιδάμπελα, παρουσίασε μικρή μείωση, από 5.984 στρ. σε 5.932 στρ. Αξίζει όμως να σημειωθεί η αύξηση των αποδόσεων των σταφυλιών που οδήγησε στην παραγωγή κρασιού από 2.710 σε 3.728 τόνους (αύξηση κατά 37,56%). Η αύξηση είναι ακόμα μεγαλύτερη λαμβάνοντας υπόψη την παραγωγή σε οινοστάφυλα η οποία, από τους 2.322 τόνους ανήλθε στους 3.655 τόνους παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 57,41%. *Ωστόσο, επειδή η αύξηση αυτή δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση στις εκτάσεις των αμπελώνων χρειάζεται προσοχή και έλεγχος των αποδόσεων για να μην είναι σε βάρος της ποιότητας της πρώτης ύλης³.*

Ως προς τις οινικές ποικιλίες, γενικότερα στην περιοχή της Π.Ε. Έβρου, έχουν επικρατήσει οι διεθνείς ποικιλίες (CINSAUT, MERLOT, CABERNET SAUVIGNON κλπ.⁴) σε βάρος των γηγενών. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η περιοχή ανέκαμψε ως προς την αμπελοκαλλιέργεια κατά τη δεκαετία του 1990 όπου η τάση τόσο στην κατανάλωση, όσο και για λόγους δυνατότητας προβολής στη διεθνή οινική αγορά, ήταν η στροφή στις διεθνείς ποικιλίες.

Προς αυτή την κατεύθυνση το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με την υπουργική απόφαση 2919/95506/13.09.2017, ταξινομεί τις καλλιεργούμενες ποικιλίες της περιοχής σε συνιστώμενες και επιτρεπόμενες δίνοντας χώρο, ανάμεσα στις ξενικές ποικιλίες και σε πολλές γηγενείς ως εξής:

Για το ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΘΡΑΚΗΣ (όπου περιλαμβάνονται οι ΠΕ Έβρου, Ξάνθης και Ροδόπης) ορίζει σαν συνιστώμενες τις ποικιλίες:

Αθήρι Β, Ασύρτικο Β, Λημιό Ν, Λημνιώνα Ν, Μαλαγουζιά Β, Μοσχόμαυρο Ν, Ροδίτης Rs Αλεπού, Cabernet Sauvignon Ν, Carignan Ν, Chardonnay Β, Grenache Rouge Ν, Merlot Ν, Sauvignon Blanc Β, Syrah Ν.

και ως επιτρεπόμενες τις ποικιλίες:

Αγιωργήτικο Ν, Αηδάνι άσπρο Β, Βιδιανό Β, Ζουμιάτικο Β (Δαμιάτης), Καρναχαλάδες Ν, Κερατσούδα Ν, Μαυροτράγανο Ν, Μαυρούδια Ν(2), Μοσχάτο Αλεξανδρείας Β, Μοσχάτο άσπρο Β, Μπατίκι Β, Μπογιαλαμάδες Ν, Παμίδι Ν, Ρομπόλα Β, Σέφκα Ν, Φωκιανό Ν, Cinsaut Ν, Mourvedre Ν, Ugni Blanc Β (Trebiano). Οι ποικιλίες Μοσχάτο Αμβούργου Ν, Όψιμο Σουφλίου Β είναι επιτρεπόμενες μόνο στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου ενώ η ποικιλία Ραζακί Β (Κέρινο) είναι επιτρεπόμενη στην Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

³ Παραδοτέο 3.1 Διόνυσος, σελ. 57

⁴ Παραδοτέο 3.1 Διόνυσος, σελ. 64

Η Π.Ε. Έβρου δεν διαθέτει Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ). Έχει όμως **2 Προστατευόμενες Γεωγραφικές Ενδείξεις (Π.Γ.Ε.), την Π.Γ.Ε. Θράκη που καλύπτει όλη τη Θράκη και την Π.Γ.Ε. Έβρος που θεσπίστηκε το 2010:**

Π.Γ.Ε. Θράκη: Οι κυριότερες αμπελουργικές περιοχές της είναι το Σουφλί και το βόρειο τμήμα του Έβρου, η Μαρώνεια στη Ροδόπη και τα Άβδηρα στην Ξάνθη.

Π.Γ.Ε. Έβρος: Τα αμπέλια του Έβρου εντοπίζονται κυρίως στο κεντρικό (περιοχή Σουφλίου) και στο βόρειο τμήμα του νομού, στα σύνορα με τη Βουλγαρία (περιοχή Τριγώνου). Πρόκειται για ημιορεινή αμπελουργική ζώνη. Οι περισσότεροι αμπελώνες της περιοχής εκτείνονται σε πλαγιές.

Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται είναι: Αθήρι, Ασύρτικο, Ζουμιάτικο (Δαμιάτης), Μαλαγουζιά, Chardonnay, Sauvignon blanc, Tempranillo, Καρλαχανάδες, Κερατσούδα, Λημνιό, Μαυρούδι, Μοσχόμαυρο, Μπογιαλαμάδες, Παμίδι, Σέφκα, Grenache rouge, Cabernet sauvignon, Carignan, Merlot, Cincaut, Syrah.

Περιλαμβάνει τους εξής τύπους οίνων:

- Λευκός ξηρός, ημίξηρος, ημίγλυκος, γλυκός
- Ροζέ ξηρός, ημίξηρος, ημίγλυκος, γλυκός
- Ερυθρός ξηρός, ημίξηρος, ημίγλυκος, γλυκός
- Λευκοί και ερυθροί οίνοι λικέρ

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται προσπάθεια διάσωσης και ανάπτυξης γηγενών ποικιλιών που επέζησαν κυρίως στους ορεινούς και δυσπρόσιτους αμπελώνες. Οι πιο χαρακτηριστικές είναι οι: Ζουμιάτικο, Μαυρούδι, Καρναχαλάδες, Κερατσούδα, Μπογιαλαμάδες, Παμίτι, Σέφκα, Μοσχόμαυρο, Μπατίκι, Φωκιανό κ. ά.. Οι πληροφορίες που υπάρχουν για τις συγκεκριμένες ποικιλίες είναι ελλιπείς αλλά γίνεται προσπάθεια καταγραφής των γενετικών χαρακτηριστικών και του οινολογικού δυναμικού τους.

Από την οργανοληπτική αξιολόγηση των οίνων που εκπόνησε στο Σουφλί το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (LB του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ) στο πλαίσιο του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ο Μπογιαλαμάς (ή Μπογιαλαμάδες) αποτελεί μια πολλά υποσχόμενη ποικιλία, καθώς παρέχει κρασιά με υψηλή ένταση χρώματος και χαρακτηρίζεται από ζωηρότητα, ενώ ο Καρναχαλάς (ή Καρναχαλάδες) θα μπορούσε να βελτιωθεί με καλλιεργητικές και τεχνολογικές παρεμβάσεις και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητά του⁵.

Επίσης, από την ολιστική μελέτη ποικιλιών, ξεκινώντας από την μοριακή ταυτοποίηση των ποικιλιών μέχρι την ανάλυση της χημικής σύστασης των σταφυλιών αλλά και της χημικής και της οργανοληπτικής ποιότητας των οίνων, για τις ποικιλίες Καρναχαλάδες και Μπογιαλαμάδες προέκυψαν τα εξής: Ο οίνος «Μπογιαλαμάδες» έδωσε ένα πιο πλούσιο

---

⁵ Παραδοτέο 3.2 Διόνυσος

προφίλ από την ποικιλία «Καρναχαλάδες». Ωστόσο, και για τις δύο αυτές ερυθρές ποικιλίες προέκυψε ότι αντιπροσωπεύουν δύο πολλά υποσχόμενες ποικιλίες για την παραγωγή ερυθρών κρασιών ποιότητας.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στον Πειραματικό Αμπελώνα που δημιουργήθηκε στην περιοχή, με πρωτοβουλία οινοποιείου της περιοχής σε συνεργασία με τοπικό Σύλλογο. Στον πειραματικό αμπελώνα φυτεύτηκαν 17 τοπικές ποικιλίες με στόχο την οινοποίησή τους και την αξιολόγηση των οίνων που δίνουν. Υπάρχει συνεργασία με Πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς. *Είναι ιδιαίτερα αξιόλογη πρωτοβουλία για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των οίνων της περιοχής.*

Το μέγεθος της αμπελουργικής εκμετάλλευσης ανά δικαιούχο είναι ιδιαίτερα χαμηλό, όπως φαίνεται παρακάτω.

Διαστρωμάτωση αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων στην Π.Ε. Έβρου, έτος 2016						
Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 0-1 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 1-5 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 5-10 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 10-15 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 15-20 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 20-50 στρ	Πλήθος Αμπελοτεμ αχίων 50-70 στρ
94	144	21	12	6	2	

Πηγή: Παραδοτέο 3.1 Διόνυσος, σελ. 58

Το αμπελοοικονικό τοπίο στο Σουφλί είναι ιδιαίτερο. Οι αμπελώνες εκτείνονται κύρια βόρεια του οικισμού του Σουφλίου και προς τον οικισμό της Κορνοφωλιάς, με υπέροχη θέα στους οικισμούς και στον ποταμό Έβρο. Υπάρχουν μικροί δρόμοι, σε κάποια σημεία και χωματόδρομοι κυριολεκτικά μέσα στους αμπελώνες και βέβαια προσφέρονται για πεζοπορίες και ποδηλασίες. Το τοπίο είναι ήρεμο και πανέμορφο. Ανάμεσα στους αμπελώνες βρίσκεται και το Μοναστήρι της Παναγιάς της Πορταΐτισσας (ή Κορνοφωλιάς) που επίσης διατηρεί αμπελώνα.

Τα Οινοποιεία, τα Επισκέψιμα Οινοποιεία

Όπως φαίνεται στον τελευταίο Πίνακα, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης λειτουργούν, με βάση τα στοιχεία του Μητρώου του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων 39 οινοποιεία.

Από αυτά 18 λειτουργούν στην ΠΕ Καβάλας, 9 στην ΠΕ Δράμας, 2 στην ΠΕ Ξάνθης, 6 στην ΠΕ Ροδόπης και 4 στην ΠΕ Έβρου.

Παγγαίο

Τα οινοποιεία είναι συγκεντρωμένα στον Δήμο Παγγαίου, στο **Σύμβολο όρος** και στην κοιλάδα των Πιερέων, σε κοντινές σχετικώς αποστάσεις. Τα περισσότερα οινοποιεία είναι στις περιοχές των Δ.Ε. Ελευθερών, Δ.Ε. Πιερέων και Δ.Ε. Ορφανού.

Στο Παγγαίο βρίσκονται 13 οινοποιεία, 7 στην Δ.Ε. Ελευθερών, 3 στην Δ.Ε. Ορφανού και 3 στην Δ.Ε. Πιερέων.

Επισκέψιμα είναι τα 11 από αυτά. Ωστόσο υπάρχουν διαφορές στις υπηρεσίες που παρέχουν στους επισκέπτες, με την έννοια ότι κάποια είναι πολύ περισσότερο οργανωμένα από άλλα. Επίσης, άλλα με πολλούς και με ιδιαίτερης αισθητικής χώρους π.χ. γευσιγνωσίας, πωλήσεων, κελαριών κλπ και άλλα με λιγότερους χώρους και λιγότερο καλαίσθητους.

Σουφλί

Στην περιοχή του Σουφλίου δραστηριοποιούνται 2 οινοποιεία τα οποία προσφέρουν ξενάγηση στους αμπελώνες καθώς και γευσιγνωσία.

Στην περιοχή δραστηριοποιείται και ο Αμπελουργικός Συνεταιρισμός Σουφλίου που διαθέτει ωστόσο μόνο αποστακτήριο τσίπουρου (δεν διαθέτει οινοποιείο).

Οι Δυνατότητες και οι Προοπτικές του Κλάδου του Κρασιού στην Περιοχή του ΔΙΟΝΥΣΟΣ και την Περιφέρεια ΑΜΘ

Στη συνέχεια παρατίθενται τα συμπεράσματα από τη μελέτη 3.1.3 Διερεύνηση της Ανταγωνιστικότητας Επιλεγμένων Ποικιλιών του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ, που εκπονήθηκε από το Οινολογικό Ινστιτούτο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και προτάσεις και συστάσεις για το ελληνικό κρασί και τους οίνους της περιοχής του έργου, όπως αυτές διατυπώθηκαν στα πλαίσια των διαβουλεύσεων της RIS 3 για την χάραξη μιας πολιτικής για το κρασί.

Σχετικά με τις ανάγκες σε έρευνα και τεχνολογία για τον οίνο στην Ελλάδα, παρατίθενται τα συμπεράσματα της εισήγησης των Στ. Κουνδουρά (Αναπλ. Καθηγητή – Εργαστήριο Αμπελουργίας στο ΑΠΘ) και του Γ. Κοτσερίδη (Καθηγητή – Εργαστήριο Οινολογίας του Γ.Π.Α.).

Καταρχήν υπογραμμίζεται από τους εισηγητές της Επιστημονικής Ομάδας η διασύνδεση του τομέα της διατροφής με τον τουρισμό, την υγεία και την αειφορία, ενώ επισημαίνεται και η σημασία της αξιοποίησης των υπολειμμάτων της γεωργικής παραγωγής, όπως και της αξιολόγησης της παραγωγής σε σχέση και με τις περιβαλλοντικές της παραμέτρους.

Σχετικά με τον οίνο επισημαίνεται η ανάγκη ενσωμάτωσης της καινοτομίας σε όλα τα στάδια παραγωγής, από το terroir και το πολλαπλασιαστικό υλικό ως την οινοποίηση και το μάρκετινγκ, ως βασικής παραμέτρου της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών οίνων.

Κρίνεται απαραίτητη η αξιολόγηση του παραγωγικού δυναμικού με σκοπό την διασφάλιση της παραγωγής υγιούς πολλαπλασιαστικού υλικού σε συνδυασμό με τις κατάλληλες καλλιεργητικές τεχνικές. Όπως επίσης και η ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών για την οινοποίηση των ελληνικών ποικιλιών, σε συνδυασμό και με τις επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή.

Στην προοπτική οριοθέτησης της αγοράς και ενίσχυσης της θέσης του κρασιού θα πρέπει να γίνει άμεση η σύνδεση του οίνου με τον τομέα της διατροφής, αλλά και με αυτόν της υγείας, ενώ η αξιοποίηση των παρα-προϊόντων από την αμπελοκαλλιέργεια και την οινοποίηση, πέραν της αύξησης των δυνητικών εσόδων των παραγωγών, βελτιώνουν και τη σχέση του εν λόγω προϊόντος με το φυσικό περιβάλλον.

Υπογραμμίστηκε η αναγκαιότητα εισαγωγής κατάλληλων καλλιεργητικών τεχνικών όπως και ιδιαίτερων πρακτικών οινοποίησης ως μέσων για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της κλιματικής αλλαγής, ενώ το θέμα της πιστοποίησης της ποιότητας των προϊόντων μέσα από κατάλληλες μεθόδους θα ενισχύσει την διασφάλιση της ποιότητας των παραγόμενων οίνων και τη θέση τους στην αγορά.

Στη λογική της χάραξης μιας πολιτικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του οίνου καθοριστικό ρόλο παίζει η αξιοποίηση των γηγενών ποικιλιών και η βελτιστοποίηση των παραγόμενων από αυτές οίνων, μέσα από τον καθορισμό του οργανοληπτικού τους προφίλ, τη ταυτοποίηση των συστατικών του αρωματικού τους χαρακτήρα, τη διερεύνηση του φαινολικού τους προφίλ και της διαδικασίας ωρίμανσης τους και της γονιδιακής έρευνας. Στην ίδια λογική η διερεύνηση της ενίσχυσης του οργανοληπτικού προφίλ των εν λόγω ποικιλιών σε σχέση με την παραλλακτικότητα τους, τον τόπο παραγωγής τους (φυσικό περιβάλλον) και τις επιπτώσεις των αμπελοκομικών πρακτικών μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γηγενών ποικιλιών.

Από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη στενής συνεργασίας των εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων με τον τομέα της έρευνας, ώστε να δημιουργηθούν οι δυνατότητες εκμετάλλευσης του γηγενούς δυναμικού.

Σημαντικό ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η εισήγηση της Διευθύντριας του Γραφείου Ελληνικού Οίνου Β. Αμερικής, οινολόγου κας Σοφίας Περπερά σχετικά με τις δυνατότητες τοποθέτησης των ελληνικών οίνων και των οίνων της Περιφέρειας ΑΜΘ στην αγορά της Β. Αμερικής.

Το ελληνικό κρασί όπως φαίνεται από την παρουσίαση της κας Περπερά φαίνεται, αν και σε αρχικό στάδιο, να έχει πολλά υποσχόμενη παρουσία στην αγορά της Β. Αμερικής, καθώς σημαντικοί παράγοντες του κλάδου όπως και σημαντικά κανάλια ενημέρωσης κάνουν συχνές αναφορές σ' αυτό, ενώ και η διάθεση του σε περισσότερα σημεία πώλησης

(εστιατόρια κλπ.) εμφανίζει αυξητικές τάσεις και χαρακτηριστικά ανταγωνιστικότητας σε σχέση με άλλες διεθνείς παραγωγικές περιοχές.

Σημαντικό επίσης το συμπέρασμα ειδικής έρευνας για το ελληνικό κρασί σε επιλεγμένες πολιτείες των ΗΠΑ ανέδειξαν την εξαιρετική σχέση ποιότητας - τιμής του ελληνικού κρασιού.

Αντίστοιχα θετικά είναι και τα στοιχεία για την αγορά του Καναδά, όπου οι πωλήσεις ελληνικού κρασιού δίδουν μια αύξηση των πωλήσεων της τάξης του 85,7% στην περιοχή του Quebec μεταξύ 2010-13.

Τα μηνύματα για την προώθηση του ελληνικού κρασιού να είναι της μορφής: το ελληνικό κρασί είναι μοναδικό, προσφέρουν εξαιρετική σχέση ποιότητας – τιμής, απολαμβάνονται ιδιαίτερα σε συνδυασμό με το φαγητό κλπ.

Σύνδεση του κρασιού με την ελληνική ιστορία και την μακρά οινοπαραγωγική παράδοση της χώρας.

Ιδιαίτερα σημαντική η συνεργασία με χαρακτηριστικούς συντελεστές του οινικού κλάδου, όπως συλλογικών φορέων που ασχολούνται με το κρασί, επαγγελματιών ενώσεων, sommeliers, σημαντικών ινστιτούτων κλπ.

Συμμετοχή σε ιδιαίτερες εκδηλώσεις που διαμορφώνουν τις τάσεις προτίμησης της αγοράς (φεστιβάλ, συνέδρια κλπ.). Προώθηση γευσιγνωσιών σε σημεία πώλησης κλπ.

Προβλήματα στην προώθηση:

- Έλλειψη γνώσης
- Έλλειψη ευρείας δικτύωσης
- Γλωσσικές δυσκολίες
- Νέες, άγνωστες - λιγότερο γνωστές ποικιλίες και περιοχές προέλευσης.

Τα πλεονεκτήματα για την περιοχή της ΑΜΘ:

- Μια από τις παλιότερες οινοπαραγωγικές περιοχές της Ελλάδας, με πλούσια ιστορία παραγωγής οίνου, με σύνδεση με τον Διόνυσο κλπ.
- Εξαιρετική φυσική ομορφιά
- Εξαιρετικό terroir
- Πολύ καλή υποδομή σε οινοποιεία

Προκλήσεις

- Απομάκρυνση της περιοχής
- Έλλειψη περιφερειακής στρατηγικής προώθησης
- Μικρή συμμετοχή του κλάδου τοπικά σε σημαντικούς εθνικούς θεσμούς (ΕΔΟΑΟ, Δρόμοι του Κρασιού κλπ.) που δημιουργούν ευκαιρίες προβολής
- Έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των οινοποιείων της περιοχής
- Έλλειψη εστίασης σε συγκεκριμένες ποικιλίες.

Συστάσεις

- Εκπόνηση στρατηγικής μάρκετινγκ για τα κρασιά της Περιφέρειας ΑΜΘ
- Επιλογή των πλέον σημαντικών στοιχείων των κρασιών της ΠΑΜΘ
- Δημιουργία συνεργασιών μεταξύ των οινοποιείων
- Εστίαση στις εξαγωγές και, έτσι, στην προώθηση των τοπικών ποικιλιών και στο μοναδικό terroir της περιοχής
- Αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων για την προσαρμογή των αμπελώνων
- Αύξηση της επένδυσης στις βιολογικές καλλιέργειες και στην οικολογικά φιλική οινοποίηση
- Προώθηση της συνεργασίας με τους τομείς της γαστρονομίας και του τουρισμού
- Παραγωγή και άλλων προϊόντων πέραν του οίνου σε άλλους κλάδους (διατροφικό, καλλυντικά κλπ.).

Τέλος, κρίνεται σκόπιμο στο σημείο αυτό να γίνει παρουσίαση κάποιων από τα συμπεράσματα της μελέτης 3.1.3 Διερεύνηση της Ανταγωνιστικότητας Επιλεγμένων Ποικιλιών που εκπονήθηκε από το Οινολογικό Ινστιτούτο του Γ.Π.Α.

Ειδικότερα η εν λόγω μελέτη καταλήγει μεταξύ άλλων στα εξής συμπεράσματα για το ελληνικό κρασί, αλλά και τις ποικιλίες της περιοχής του ΔΙΟΝΥΣΟΣ:

- Οι αποδόσεις του οινικού τομέα στην χώρα είναι ικανοποιητικές σε σχέση με τον μεταποιητικό τομέα συνολικά και μεγαλύτερες γενικά για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, απ' ότι για τις μικρές. Γενικά, σχεδόν όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις απολαμβάνουν θετικά αποτελέσματα.
- Σημαντικό στοιχείο για την σταθερή κερδοφορία του κλάδου είναι η ουσιαστική ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στις ενδιάμεσες αγορές.
- Ο κλάδος του κρασιού έχει αλλάξει δραματικά τις τελευταίες δεκαετίες, από ένα κατακερματισμένο παραγωγικό σύστημα κυρίως χαμηλής αξίας κρασιών προοριζόμενων για την προσωπική κατανάλωση και την τοπική αγορά σε ένα σύγχρονο κλάδο ικανό να καλύψει την αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση και τις ιδιαίτερα ανταγωνιστικές διεθνείς αγορές με ένα ευρύ φάσμα οίνων.
- Ο κλάδος θα πρέπει να υπερασπιστεί την κοινωνική του νομιμοποίηση με την μέτρια κατανάλωση έναντι των πιέσεων που δέχεται για τον περιορισμό της κατανάλωσης αλκοόλ.
- Το ελληνικό κρασί θα πρέπει να υπερασπιστεί το συγκριτικό του πλεονέκτημα σε παραδοσιακές εισαγωγικές αγορές και να αυξήσει το πλεονέκτημα αυτό σε νέες διεθνείς αγορές, όπως της Κίνας.
- Η ελληνική αγορά έχει τεράστιο δυναμικό για μεγέθυνση και ανάπτυξη. Ο προσδιορισμός των προτιμήσεων και των χαρακτηριστικών των καταναλωτών είναι κρίσιμος για την επέκταση και την ανάπτυξη της αγοράς.

- Οι Έλληνες παραγωγοί είναι σκόπιμο να αναπτύξουν σχέσεις με τους διαχειριστές των σημείων κατανάλωσης (wine bars κλπ.), δεδομένου ότι αυτοί λειτουργούν ως opinion leaders και διαμορφώνουν τις προτιμήσεις των καταναλωτών.
- Η διοργάνωση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων των οινοποιείων προς τους απασχολούμενους στους χώρους εστίασης, βοηθά στο να κατανοήσουν αυτοί τα κρασιά και το επιτυχές σεβίρισμα τους.
- Η παραδοσιακή αγορά του οίνου έχει κορεσθεί και η παγκόσμια αγορά έχει γίνει πολύ ανταγωνιστική.
- Η Κορεατική αγορά του κρασιού αποτελεί σημαντική ευκαιρία, εφόσον της δοθεί η δυνατότητα να κατανοήσει τα χαρακτηριστικά και τις προτεραιότητες του ελληνικού κρασιού και εφόσον διαμορφωθούν κατάλληλα τα προϊόντα, οι υπηρεσίες, η προσφορά και το μάρκετινγκ.
- Όπως προέκυψε από την έρευνα στα πλαίσια του ΔΙΟΝΥΣΟΣ, κάποιες από τις τοπικές ποικιλίες της περιοχής της Περιφέρειας ΑΜΘ θα μπορούσαν να επιτύχουν σημαντικά εμπορικά αποτελέσματα, καθώς θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν οίνους από τις διεθνείς ποικιλίες. Ιδιαίτερα το ροζέ Παμίδι είναι υψηλής ποιότητας, ενώ το Ροζακί και ο Καρναχαλάς θα μπορούσαν να βελτιωθούν με τεχνολογικές προσαρμογές και να παράξουν έτσι κρασιά υψηλής ποιότητας.

Ο ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Μέγεθος του Τουριστικού Τομέα της Περιοχής

Γενικά Στοιχεία για την Περιφέρεια

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ) ανέρχεται, για το 2019, σε 8.456,35 εκ. € (ΜΑΔ) & αποτελεί την 8η επίδοση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Λαμβάνοντας υπόψη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (14.100 ΜΑΔ: 2019), η ΠΑΜΘ καταλαμβάνει τη 12η θέση στη χώρα και αποτελεί μια από τις φτωχότερες περιφέρειες της ΕΕ. Η οικονομία χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υστερεί σε κρίσιμους αναπτυξιακούς δείκτες (κκ ΑΕΠ, απασχόληση, παραγωγικότητα εργασίας, ανταγωνιστικότητα κ.α.). Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (2019), κατατάσσεται στην 265η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών της ΕΕ. Βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης.

Ειδικά Στοιχεία για τον Τουρισμό στην Περιφέρεια

Στην συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία του μεγέθους του τουριστικού τομέα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης.

Παρουσιάζονται επίσης στοιχεία για τις Περιφερειακές Ενότητες Καβάλας και Έβρου, όπου βρίσκονται αντίστοιχα οι πιλοτικές περιοχές του DIONYSOS, οι Δήμοι Παγγαίου και Σουφλίου.

Τα στοιχεία παρακάτω αντλήθηκαν από την Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για τα έτη 2019 και 2020 για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης – INSETE - Δεκέμβριος 2020 & 2021⁶.

Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία:

Ξενοδοχειακό Δυναμικό

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 2020 το 4% των μονάδων, το 3% των δωματίων και το 3% των κλινών της χώρας. Συνολικά διαθέτει 386 μονάδες με 11.305 δωμάτια και 22.560 κλίνες.

Στις επιμέρους κατηγορίες αστεριών, παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση στα 2* (40%), 3* (30%) και 1* (18%) ξενοδοχεία και χαμηλή στα 5* (3%) και 4* (8%). Τα 4*, παρόλο που αντιπροσωπεύουν μόλις το 8% των ξενοδοχειακών μονάδων εντούτοις κατέχουν το 18% των δωματίων και το 19% των κλινών.

Η Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας αντιπροσωπεύει το 15% του δυναμικού της Περιφέρειας με 51 μονάδες, 1.662 δωμάτια και 3.131 κλίνες.

⁶ Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για τα έτη 2019 και 2020 για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης – INSETE - Δεκέμβριος 2020 & 2021

Η Περιφερειακή Ενότητα Έβρου αντιπροσωπεύει το 18% του δυναμικού της Περιφέρειας με 65 μονάδες, 2.030 δωμάτια και 3.942 κλίνες.

Όσον αφορά την εξέλιξη των ξενοδοχειακών δωματίων στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2010-2020, παρατηρείται αύξηση στα 5* (+62%), 4* (+26%) και 3* (+20%) και μείωση στα 2* (-18%) και 1* (-13%).

Δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 2019 το 4% των μονάδων, το 4% των δωματίων και το 4% των κλινών της χώρας. Συνολικά διαθέτει 1.152 μονάδες με 7.322 δωμάτια και 17.160 κλίνες. Στις επιμέρους κατηγορίες Κλειδιών παρατηρούμε μεγάλη συγκέντρωση στις μονάδες με 2Κ (59%), 1Κ (21%) και 3Κ (18%) και χαμηλή στις μονάδες με 4Κ (2%).

Η Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας διαθέτει το 9% του δυναμικού της Περιφέρειας με 107 μονάδες, 645 δωμάτια και 1.778 κλίνες.

Η Περιφερειακή Ενότητα Έβρου αντιπροσωπεύει το 8% του δυναμικού της Περιφέρειας με 91 μονάδες, 587 δωμάτια και 1.255 κλίνες.

Τουριστική Κίνηση - Αφίξεις

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 2020 το 0,4% των διεθνών αεροπορικών αφίξεων της χώρας. Την περίοδο 2015-2019, τα αεροδρόμια της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση των διεθνών αφίξεων κατά +43% (από 86 χιλ. το 2015 σε 123 χιλ. το 2019). Επιμέρους, στο αεροδρόμιο της Καβάλας κατευθύνεται το σύνολο των διεθνών αφίξεων της Περιφέρειας, σημειώνοντας την περίοδο 2015-2019 αύξηση κατά +48% (από 83 χιλ. το 2015 σε 123 χιλ. το 2019), ενώ αντίθετα στο αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης καταγράφεται μεγάλη μείωση.

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 2020 το 2% των αεροπορικών αφίξεων εσωτερικού της χώρας. Την περίοδο 2015-2019, τα αεροδρόμια της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση αφίξεων κατά +27% (από 119 χιλ. το 2015 σε 151 χιλ. το 2019). Επιμέρους, το αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης εξυπηρετεί την πλειοψηφία των αφίξεων της Περιφέρειας, σημειώνοντας την περίοδο 2015-2019 αύξηση κατά +45% (από 81 χιλ. το 2015 σε 117 χιλ. το 2019), ενώ αντίθετα στο αεροδρόμιο της Καβάλας καταγράφεται μείωση κατά -12% (από 38 χιλ. το 2015 σε 34 χιλ. το 2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 23% των οδικών αφίξεων της χώρας για το 2020. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2015-2019 η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης σημείωσε μείωση των αφίξεων κατά -17% (από 4,1 εκατ. το 2015 σε 3,4 εκατ. το 2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης για το 2020, αντιπροσωπεύει το 5% των διακινηθέντων ακτοπλοϊκά στο εσωτερικό της χώρας (λιμάνια Αλεξανδρούπολης και Καβάλας). Την περίοδο 2015-2019, οι λιμένες της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση στην

διακίνηση επιβατών κατά +16% (από 3,9 εκατ. το 2015 σε 4,6 εκατ. το 2019). Επιμέρους, το λιμάνι της Καβάλας την περίοδο 2015-2019 σημείωσε αύξηση κατά +17% (από 3,7 εκατ. το 2015 σε 4,3 εκατ. το 2019) ενώ το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης μείωση κατά -2% (από 277 χιλ. το 2015 σε 271 χιλ. το 2019). Η πλειοψηφία της ακτοπλοϊκής κίνησης εσωτερικού το 2020 καταγράφεται στο λιμάνι της Καβάλας αντιπροσωπεύοντας το 90% της συνολικής κίνησης ενώ το υπόλοιπο 10% εξυπηρετείται από το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης.

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 2020 μόλις το 0,5% της κίνησης κρουαζιερόπλοιων της χώρας. Την περίοδο 2015-2019, τα λιμάνια της Περιφέρειας (Καβάλα και Αλεξανδρούπολη) κατέγραψαν μείωση στην κίνηση κρουαζιερόπλοιων κατά -70% (από 23 κρουαζιερόπλοια το 2015 σε 7 κρουαζιερόπλοια το 2019). Επιμέρους, και τα 2 λιμάνια σημείωσαν πτώση: Καβάλας (-68%, από 22 κρουαζιερόπλοια το 2015 σε 7 κρουαζιερόπλοια το 2019) και Αλεξανδρούπολης (-100%, από 1 κρουαζιερόπλοιο το 2015 σε 0 κρουαζιερόπλοια το 2019).

Επισκέψεις σε Μουσεία, Αρχαιολογικούς Χώρους

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης σημείωσε την περίοδο 2015-2019 αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών σε μουσεία κατά +23% (από 42 χιλ. το 2015 σε 51 χιλ. το 2019). Στην Π.Ε. Καβάλας, +110%, από 6 χιλ. το 2015 σε 13 χιλ. το 2019. Στην Π.Ε Έβρου (από 0 επισκέπτες το 2015 σε 2 χιλ. το 2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης σημείωσε, την περίοδο 2015-2019, αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους κατά +24% (από 63 χιλ. το 2015 σε 79 χιλ. το 2019). Στην Π.Ε Καβάλας +26%, από 48 χιλ. το 2015 σε 60 χιλ. το 2019. Στην Π.Ε Έβρου +22%, από 14 χιλ. το 2015 σε 17 χιλ. το 2019.

Εισπράξεις σε Μουσεία, Αρχαιολογικούς Χώρους

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης σημείωσε την περίοδο 2015-2019 αύξηση εισπράξεων στα Μουσεία κατά +84% (από € 37 χιλ. το 2015 σε € 69 χιλ. το 2019). Στην Π.Ε Καβάλας +608%, από € 5 χιλ. το 2015 σε € 32 χιλ. το 2019. Στην Π.Ε Έβρου από € 0 το 2015 σε € 788 το 2019.

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης σημείωσε την περίοδο 2015-2019 αύξηση εισπράξεων στους αρχαιολογικούς της χώρους κατά +84% (από € 146 χιλ. το 2015 σε € 268 χιλ. το 2019). Στην Π.Ε Καβάλας +98%, από € 121 χιλ. το 2015 σε € 240 χιλ. το 2019. Στην Π.Ε Έβρου +11%, από € 24 χιλ. το 2015 σε € 27 χιλ. το 2019.

Επισκέψεις ανά Χώρα Προέλευσης

Ως επισκέψεις, ορίζονται οι επισκέψεις που κάνει ένας τουρίστας στις επιμέρους Περιφέρειες της χώρας.

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2016-2019 σημείωσε την μεγαλύτερη αύξηση επισκεπτών στην Ελλάδα σε απόλυτους αριθμούς, +181% ή +2,5 εκατ., από 1,4 εκατ. το 2016 σε 3,8 εκατ. το 2019. Επιμέρους, όλες οι αγορές σημείωσαν αύξηση:

Βουλγαρία (+310%, από 536 χιλ. το 2016 σε 2,2 εκατ. το 2019), Τουρκία (+45%, από 360 χιλ. το 2016 σε 523 χιλ. το 2019), Ρουμανία (+223%, από 96 χιλ. το 2016 σε 310 χιλ. το 2019), Γερμανία (+3%, από 116 χιλ. το 2016 σε 119 χιλ. το 2019) και Λοιπές (+167%, από 256 χιλ. το 2016 σε 684 χιλ. το 2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 7% των επισκέψεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2020.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε χιλ.) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Βουλγαρία	536	2.197	310%
Τουρκία	360	523	45%
Ρουμανία	96	310	223%
Γερμανία	116	119	3%
Λοιπές	256	684	167%
ΣΥΝΟΛΟ	1363	3.833	181%

Διανυκτερεύσεις ανά Χώρα Προέλευσης

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 4% των διανυκτερεύσεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2020. Την περίοδο 2016-2019, η Περιφέρεια κατέγραψε αύξηση διανυκτερεύσεων κατά +88% (από 5,4 εκατ. το 2016 σε 10,2 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι αγορές σημείωσαν αύξηση, με εξαίρεση την αγορά της Γερμανίας (-29%, από 1,1 εκατ. το 2016 σε 759 χιλ. το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες αγορές: Βουλγαρία (+128%, από 1,4 εκατ. το 2016 σε 3,2 εκατ. το 2019), Τουρκία (+37%, από 919 χιλ. το 2016 σε 1,3 εκατ. το 2019), Ρουμανία (+153%, από 495 χιλ. το 2016 σε 1,3 εκατ. το 2019) και Λοιπές (+141%, από 1,5 εκατ. το 2016 σε 3,7 εκατ. το 2019).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε χιλ.) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Βουλγαρία	1.387	3.165	128%
Τουρκία	919	1.258	37%

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΙΑΝΥΚΕΡΕΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε χιλ.) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Ρουμανία	495	1.252	153%
Γερμανία	1.064	759	-29%
Λοιπές	1.549	3.756	141%
ΣΥΝΟΛΟ	5.414	10.171	88%

Εισπράξεις ανά Χώρα Προέλευσης

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης αντιπροσωπεύει το 2% των εισπράξεων που καταγράφηκαν στην Ελλάδα το 2020. Την περίοδο 2016-2019, η Περιφέρεια κατέγραψε αύξηση εισπράξεων κατά +53% (από € 288 εκατ. το 2016 σε € 440 εκατ. το 2019). Επιμέρους, όλες οι αγορές σημείωσαν αύξηση, με εξαίρεση την αγορά της Γερμανίας (-25%, από € 49 εκατ. το 2016 σε € 37 εκατ. το 2019). Ενδεικτικά, οι υπόλοιπες αγορές: Τουρκία (+12%, από € 80 εκατ. το 2016 σε € 90 εκατ. το 2019), Βουλγαρία (+87%, από € 54 εκατ. το 2016 σε € 100 εκατ. το 2019), Ρουμανία (+40%, από € 35 εκατ. το 2016 σε € 50 εκατ. το 2019) και Λοιπές (+134%, από € 70 εκατ. το 2016 σε € 163 εκατ. το 2019).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε εκατ. €) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Βουλγαρία	54	100	87%
Τουρκία	80	90	12%
Ρουμανία	35	50	40%
Γερμανία	49	37	-25%
Λοιπές	70	163	134%
ΣΥΝΟΛΟ	288	440	53%

Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη

Η Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης κατέγραψε μείωση την περίοδο 2016-2019 κατά -46% (από € 212 το 2016 σε € 115 το 2019). Η μείωση

αυτή οφείλεται στην μείωση που καταγράφηκε στην Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη σε όλες τις αγορές της Περιφέρειας. Ενδεικτικά: Γερμανία (-27%, από € 424 το 2016 σε € 308 το 2019), Ρουμανία (-57%, από € 368 το 2016 σε € 160 το 2019), Τουρκία (-23%, από € 224 το 2016 σε € 172 το 2019), Βουλγαρία (-55%, από € 101 το 2016 σε € 46 το 2019) και Λοιπές (-13%, από € 272 το 2016 σε € 238 το 2019).

Σημειώνεται ότι η Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης υπολείπεται κατά -53%, -76% της συνολικής Μέσης Δαπάνης ανά Επίσκεψης που καταγράφηκε στην Ελλάδα τα έτη 2016, 2019 αντίστοιχα.

Ωστόσο, όλες οι επιμέρους αγορές σημείωσαν υψηλότερη Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη και για τα 3 έτη σε σύγκριση με τον Μέσο Όρο της Περιφέρειας, με εξαίρεση την βουλγαρική αγορά (€ 101 το 2016, € 46 το 2019). Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η βουλγαρική αγορά είναι αυτή που συμπίπτει και για τα τρία έτη την Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη στην Περιφέρεια, αφού κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο στις επισκέψεις (39% το 2016, 57% το 2019 και 53% το 2020) εμφανίζοντας παράλληλα και πολύ μικρή Μέση Διάρκεια Παραμονής (2,6 διανυκτερεύσεις το 2016, 1,4 διανυκτερεύσεις το 2019).

ΜΕΣΗ ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε €) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Βουλγαρία	101	46	-51%
Τουρκία	224	172	-23%
Ρουμανία	368	160	-57%
Γερμανία	424	308	-27%
Λοιπές	272	238	-13%
ΣΥΝΟΛΟ	212	115	-46%

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση

Η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης κατέγραψε μείωση την περίοδο 2016-2019 κατά -19% (από € 53 το 2016 σε € 43 το 2019). Σημειώνεται ότι η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα την περίοδο 2016-2019 σημείωσε αύξηση κατά +14% (από € 67 το 2016 σε € 76 το 2019), ενώ οι περισσότερες Περιφέρειες κατέγραψαν αύξηση.

Η μείωση αυτή στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης οφείλεται στην μείωση που καταγράφηκε στην Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση σε όλες τις αγορές της Περιφέρειας,

με εξαίρεση την αγορά της Γερμανίας (+5%, από € 46 το 2016 σε € 48 το 2019). Ενδεικτικά οι υπόλοιπες αγορές: Τουρκία (-18%, από € 87 το 2016 σε € 72 το 2019), Ρουμανία (-45%, από € 71 το 2016 σε € 40 το 2019), Βουλγαρία (-18%, από € 39 το 2016 σε € 32 το 2019) και Λοιπές (-3%, από € 45 το 2016 σε € 44 το 2019).

ΜΕΣΗ ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε €) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Βουλγαρία	39	32	-18%
Τουρκία	87	72	-18%
Ρουμανία	71	40	-45%
Γερμανία	46	48	5%
Λοιπές	45	44	-3%
ΣΥΝΟΛΟ	53	43	-19%

Μέση Διάρκεια Παραμονής

Η Μέση Διάρκεια Παραμονής στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης κατέγραψε μείωση την περίοδο 2016-2019 κατά -34% (από 4,0 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 2,7 διανυκτερεύσεις το 2019). Σημειώνεται ότι η Μέση Διάρκεια Παραμονής στην Ελλάδα την περίοδο 2016-2019 σημείωσε μείωση κατά -5% (από 6,7 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 6,3 διανυκτερεύσεις το 2019).

Η μείωση αυτή οφείλεται στην μείωση που καταγράφηκε στην Μέση Διάρκεια Παραμονής σε όλες τις αγορές της Περιφέρειας: Γερμανία (-31%, από 9,2 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 6,4 διανυκτερεύσεις το 2019), Ρουμανία (-22%, από 5,2 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 4,0 διανυκτερεύσεις το 2019), Τουρκία (-6%, από 2,6 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 2,4 διανυκτερεύσεις το 2019), Βουλγαρία (-44%, από 2,6 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 1,4 διανυκτερεύσεις το 2019) και Λοιπές (-10%, από 6,1 διανυκτερεύσεις το 2016 σε 5,5 διανυκτερεύσεις το 2019).

ΜΕΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΑ ΑΓΟΡΑ (σε διανυκτερεύσεις) 2016-2019			
Χώρες Προέλευσης	2016	2019	% Δ 2016-2019
Βουλγαρία	2,6	1,4	-44%
Τουρκία	2,6	2,4	-6%
Ρουμανία	5,2	4,0	-22%
Γερμανία	9,2	6,4	-31%
Λοιπές	6,1	5,5	-10%
ΣΥΝΟΛΟ	4,0	2,7	-34%

Αφίξεις, διανυκτερεύσεις, πληρότητα σε ξενοδοχειακά καταλύματα

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019 σημείωσε αύξηση αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά +19% (από 607 χιλ. το 2015 σε 720 χιλ. το 2019). Οι αφίξεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση κατά +32% (από 271 χιλ. το 2015 σε 357 χιλ. το 2019) ενώ των ημεδαπών αύξηση κατά +8% (από 336 χιλ. το 2015 σε 364 χιλ. το 2019). Στην ΠΕ Καβάλας +6%, από 158 χιλ. το 2015 σε 169 χιλ. το 2019. Στην ΠΕ Έβρου +15%, από 138 χιλ. το 2015 σε 158 χιλ. το 2019.

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019 σημείωσε αύξηση διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά +20% (από 1,8 εκατ. το 2015 σε 2,2 εκατ. το 2019). Οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση κατά +29% (από 1,1 εκατ. το 2015 σε 1,4 εκατ. το 2019) ενώ των ημεδαπών αύξηση κατά +7% (από 739 χιλ. το 2015 σε 790 χιλ. το 2019). Στην ΠΕ Καβάλας +15%, από 329 χιλ. το 2015 σε 379 χιλ. το 2019. Στην ΠΕ Έβρου +9%, από 335 χιλ. το 2015 σε 366 χιλ. το 2019.

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019 σημείωσε επιδείνωση (από 36% το 2015 σε 34% το 2019). Σημειώνεται ότι η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Ελλάδας την περίοδο 2015-2019 σημείωσε οριακή επιδείνωση (από 49,1% το 2015 σε 48,7% το 2019), ωστόσο με υψηλότερα ποσοστά πληρότητας..

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της ΠΕ Καβάλας αυξήθηκε από 37% το 2015 σε 39% το 2019. Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Ενότητας Έβρου (28%) παρέμεινε αμετάβλητη την περίοδο 2015-2019.

Αφίξεις, διανυκτερεύσεις, σε καταλύματα σύντομης διαμονής

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019, κατέγραψε αύξηση στις αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής κατά +56% (από 131 χιλ. το 2015 σε 204 χιλ. το

2019). Επιμέρους, οι αλλοδαποί εμφάνισαν αύξηση κατά +80% (από 93 χιλ. το 2015 σε 167 χιλ. το 2019) και οι ημεδαποί μείωση κατά -4% (από 38 χιλ. το 2015 σε 37 χιλ. το 2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019, κατέγραψε αύξηση στις διανυκτερεύσεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής κατά +91% (από 549 χιλ. το 2015 σε 1,1 εκατ. το 2019). Επιμέρους, οι αλλοδαποί εμφάνισαν αύξηση κατά +98% (από 458 χιλ. το 2015 σε 907 χιλ. το 2019) και οι ημεδαποί αύξηση κατά +58% (από 91 χιλ. το 2015 σε 143 χιλ. το 2019).

Αφίξεις, διανυκτερεύσεις, σε κάμπινγκ

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019 σημείωσε αύξηση αφίξεων σε κάμπινγκ κατά +58% (από 22 χιλ. το 2015 σε 34 χιλ. το 2019). Οι αφίξεις αλλοδαπών σε κάμπινγκ της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση κατά +48% (από 15 χιλ. το 2015 σε 23 χιλ. το 2019) ενώ των ημεδαπών αύξηση κατά +85% (από 6 χιλ. το 2015 σε 11 χιλ. το 2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2015-2019 σημείωσε αύξηση διανυκτερεύσεων σε κάμπινγκ κατά +54% (από 107 χιλ. το 2015 σε 165 χιλ. το 2019). Οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε κάμπινγκ της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση κατά +71% (από 53 χιλ. το 2015 σε 90 χιλ. το 2019) ενώ των ημεδαπών αύξηση κατά +37% (από 54 χιλ. το 2015 σε 74 χιλ. το 2019).

Συμπερασματικά, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη αποτελεί μη ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τουριστικά προορισμό. Ωστόσο, ο τομέας του τουρισμού, παρά τα προβλήματα, διατηρεί ακέραια τα περιθώρια βελτίωσης & μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη αφού τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ανοδικές τάσεις σε διεθνείς αφίξεις γεγονός που προσδίδει ένα πιο δυναμικό ρόλο στον ευρύτερο Βαλκανικό & Μεσογειακό χώρο. Την περίοδο 2015-2019, τα αεροδρόμια της Περιφέρειας σημείωσαν αύξηση των διεθνών αφίξεων κατά +43%.

Το 2019 το μερίδιο της Περιφέρειας στις τουριστικές εισπράξεις της χώρας ανήλθε σε 2% (€ 583 εκατ.) των συνολικών εσόδων της χώρας.

Η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της Π-ΑΜΘ κυμάνθηκε στο 8% (2019).

Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης την περίοδο 2016-2019 σημείωσε την μεγαλύτερη αύξηση επισκεπτών στην Ελλάδα σε απόλυτους αριθμούς, +181% ή +2,5 εκατ., από 1,4 εκατ. το 2016 σε 3,8 εκατ. το 2019.

Παράλληλα, συγκεντρώνει μεγάλο ποσοστό οδικής τουριστικής κίνησης, το 23% των οδικών αφίξεων της χώρας για το 2020, εξαιτίας της εγγύτητας με τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης & την Τουρκία.

Οι αφίξεις σε ξενοδοχεία στην **ΠΕ Καβάλας** σημείωσαν αύξηση κατά +6%, από 158 χιλ. το 2015 σε 169 χιλ. το 2019. Στην **ΠΕ Έβρου** +15%, από 138 χιλ. το 2015 σε 158 χιλ. το 2019.

Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα σημείωσαν αύξηση. Στην **ΠΕ Καβάλας** +15%, από 329 χιλ. το 2015 σε 379 χιλ. το 2019. Στην **ΠΕ Έβρου** +9%, από 335 χιλ. το 2015 σε 366 χιλ. το 2019.

Επίσης, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι και η αρκετή αύξηση των επισκέψεων σε Μουσεία και σε Αρχαιολογικούς Χώρους που παρατηρήθηκε την περίοδο 2015-2019 και στις 2 ΠΕ Καβάλας και Έβρου.

Ο Οινοτουριστικός Τομέας στην Περιοχή

Σχετικά με τον αριθμό των επισκεπτών στα οινοποιεία της περιοχής, δεν υπάρχουν σχετικές μελέτες και έρευνες οπότε δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ο αριθμός τους.

Πολύ ενδεικτικά, αναφέρονται παρακάτω κάποια στοιχεία από απολογισμούς της Ένωσης «Οινοποιών Βορείου Ελλάδος» (των Δρόμων του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος) που δείχνουν την αυξητική τάση των επισκεπτών σε εκδηλώσεις των Δρόμων του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος.

Στις «Ανοιχτές Πόρτες Οινοποιείων», ο αριθμός των παρευρισκομένων αυξήθηκε από το 2012 στο 2019 κατά 62% περίπου (αριθμός επισκεπτών 2012: 7951 επισκέπτες, 2019: 12824 επισκέπτες).

Αντίστοιχα, στην «Ευρωπαϊκή Ημέρα Οινοτουρισμού» τα συγκριτικά στοιχεία από το 2013 και έκοτε δείχνουν μια ανοδικά σταθερή πορεία ενώ από το 2013 στο 2019 οι επισκέπτες τριπλασιάστηκαν (αριθμός επισκεπτών 2013: 1121 επισκέπτες, 2019: 4836 επισκέπτες).

Στην «Ευρωπαϊκή Ημέρα Οινοτουρισμού», οι συνολικές φιάλες που πωλήθηκαν αυξήθηκαν από το 2015 στο 2019 κατά 18% (Συνολικές πωληθείσες φιάλες, 2015: 2720 φιάλες, 2019: 3231 φιάλες)

Τουριστική ταυτότητα της Περιοχής, Στρατηγική για τον Τουρισμό και Οινοτουρισμό

Σύμφωνα με τα προτεινόμενα **σχέδια δράσης του ΣΕΤΕ⁷ για τον τουρισμό** στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, απαιτείται η ανάπτυξη τόσο σε εδραιωμένες αγορές της Περιφέρειας όσο και σε νέες αγορές.

Υφιστάμενες εδραιωμένες αγορές: Βουλγαρία, Τουρκία, Ρουμανία, Γερμανία

---

⁷ Ελληνικός Τουρισμός 2030 ΣΕΤΕ

Υφιστάμενες ή και νέες αγορές στόχοι προς ανάπτυξη: Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πολωνία, Τσεχία

Οι προτεινόμενες αγορές προς ανάπτυξη θα συμβάλλουν θετικά στην μεγέθυνση των τουριστικών μεγεθών της Περιφέρειας ενώ η περαιτέρω στόχευση στην εγχώρια αγορά μπορεί να βοηθήσει στην αύξηση των πληροτήτων και στην άμβλυση της εποχικότητας.

Στόχος είναι η βελτίωση των τουριστικών ροών και εισπράξεων στην Περιφέρεια αλλά και η μείωση της εποχικότητας και η αύξηση της Δαπάνης και της Διάρκειας Παραμονής.

Πιο συγκεκριμένα: στόχος των Σχεδίων Δράσης είναι:

- η περαιτέρω ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος (+35,7% επισκέψεις), με σημαντική όμως άμβλυση της εποχικότητας (μείωση της συμμετοχής του 3ου τριμήνου κατά 10,3 π.μ. στις ετήσιες επισκέψεις)
- η αύξηση της Μέσης Δαπάνης ανά Επίσκεψη (+71,2%), που θα προκύψει κυρίως από την αύξηση της Μέσης Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση (+39,0%) αλλά και από την αύξηση της Μέσης Διάρκειας Παραμονής (+23,2%)
- ως αποτέλεσμα, η αύξηση των διανυκτερεύσεων (+67,2%) και -κυρίως- των εισπράξεων (+132,3%) θα είναι σημαντικά μεγαλύτερη από αυτή των επισκέψεων, ενώ η εποχικότητα σε αυτά τα μεγέθη θα αμβλυωθεί περισσότερο από ότι στις επισκέψεις (μείωση κατά 12,3 π.μ. και 12,7 π.μ. αντίστοιχα).

Σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ, η Αν. Μακεδονία & Θράκη αποτελεί μη ανεπτυγμένο τουριστικά προορισμό με δυνατότητα περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης, εστιάζοντας στην προσέλκυση τουριστών από τα Βαλκάνια και την Τουρκία (γεωγραφική εγγύτητα), **στις εναλλακτικές και θεματικές μορφές τουρισμού και στην ανάπτυξη διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών**. Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης έχει πολλά περιθώρια βελτίωσης του τουριστικού της προϊόντος ώστε να προσφέρει μια ολοκληρωμένη τουριστική εμπειρία στους επιμέρους προορισμούς της, Θράκη και Θάσος, Καβάλα και Δράμα.

Για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης προτείνεται η εστίαση στα εναλλακτικά και θεματικά τουριστικά προϊόντα, καθώς και σε αγορές με γεωγραφική εγγύτητα.

Ειδικότερα, για τις περιοχές της Καβάλας και του Έβρου που αποτελούν περιοχές εφαρμογής του DIONYSOS, προτείνεται από τον ΣΕΤΕ η παρακάτω προϊοντική εστίαση και οι αγορές-στόχοι:

για τον προορισμό «Θάσος, **Καβάλα & Δράμα**»:

Αγροτουρισμός, Οικοτουρισμός, **Γαστρονομικός Τουρισμός (στον οποίο περιλαμβάνεται και ο οινοτουρισμός σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ)**

- Υφιστάμενες ή / και νέες αγορές-στόχοι προς ανάπτυξη: Βουλγαρία, Τουρκία, Ρουμανία, Γερμανία, Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πολωνία, Τσεχία, Εγχώριος τουρισμός.

για τον προορισμό «**Θράκη**»:

Πολιτιστικός & Θρησκευτικός Τουρισμός, Αγροτουρισμός, Οικοτουρισμός, Γαστρονομικός Τουρισμός(στον οποίο περιλαμβάνεται και ο οινοτουρισμός σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ)

- Υφιστάμενες ή / και νέες αγορές-στόχοι προς ανάπτυξη: Τουρκία, Βουλγαρία, Γερμανία, Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, Ρουμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Εγχώριος τουρισμός.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα «**Ανατολική Μακεδονία και Θράκη**» 2021-2027⁸, προτεραιότητα για την Περιφέρεια για την περίοδο 2021-2027, αποτελεί η ενίσχυση του τριτογενή τομέα & ιδιαίτερα των αναδυόμενων κλάδων μέσα από **ποιοτική & θεματική διαφοροποίηση & διαρκή εξωστρέφεια**. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει, τόσο η αξιοποίηση τοπικών πόρων & πλεονεκτημάτων, όσο & η διασύνδεσή τους με άλλους κλάδους όπως ο πολιτισμός & η αγροδιατροφή.

Το όραμα για τη νέα Προγραμματική Περίοδο, είναι να καταστεί η Π-ΑΜΘ: Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας & Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης.

Πόλος Αξίας: μέσω της ενίσχυσης & διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης επενδύοντας στην Ε&Κ, κατά προτεραιότητα σε τομείς που υποδεικνύει η RIS3. Έμφαση δίνεται στη διαμόρφωση ενός **βιώσιμου παραγωγικού υποδείγματος το οποίο συγκροτούν, ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το περιβάλλον & η αγροδιατροφή**.

Στον Στόχο Πολιτικής 4 περιλαμβάνονται:

Η ενίσχυση του τουρισμού, δημιουργία νέας τουριστικής ταυτότητας, υιοθέτηση της διαδικασίας-μηχανισμού DMO, ενδυνάμωση της θέσης στο διεθνή τουριστικό χάρτη. **Η ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου & των σύγχρονων μορφών πολιτισμού, σύνδεση με την τοπική παραγωγή**, για τον εμπλουτισμό & την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.

Η ΠΑΜΘ επιδιώκει τη σύνδεση τουρισμού-πολιτισμού στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού & της ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος & της καθιέρωσης μιας ισχυρής ταυτότητας τουριστικού προορισμού. Στόχος είναι η στροφή στον ποιοτικό & θεματικά διαφοροποιημένο τουρισμό αξιοποιώντας, ιδίως σε περιοχές με αναπτυξιακή υστέρηση, τα φυσικά & πολιτιστικά στοιχεία & χαρακτηριστικά τους.

---

⁸ Πρόγραμμα «Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» 2021-2027, ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ - 2η Έκδοση / Ιούλιος 2021

Στο παραπάνω πλαίσιο τίθεται ο Ειδικός Στόχος 4νι: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία.

Προς την κατεύθυνση αυτή προτείνονται δράσεις που θα συνεισφέρουν στην αξιοποίηση τοπικών πόρων και πλεονεκτημάτων, στη διασύνδεση του τουρισμού με άλλους κλάδους όπως ο πολιτισμός για τον εμπλουτισμό του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και την ανάδειξη – καθιέρωση της ΑΜΘ σε έναν τουριστικό προορισμό με ισχυρή ταυτότητα. Μεταξύ των δράσεων αυτών περιλαμβάνονται:

- Ανάδειξη, συντήρηση και βελτίωση των υποδομών προσβασιμότητας και ερμηνείας μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και μουσειακών υποδομών με στόχο την απόδοσή τους στο κοινό.
- Ανάδειξη και βελτίωση προσβασιμότητας περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (φυσικής κληρονομιάς) ως προορισμοί οικολογικού τουρισμού.
- Ανακαίνιση και αναβάθμιση ειδικών τουριστικών υποδομών (π.χ. τουριστικά λιμάνια).
- Καινοτόμες δράσεις οργάνωσης και προβολής πολιτιστικών εκθεμάτων, μουσείων και μνημείων.
- Υποστήριξη πολιτιστικών θεσμών και γεγονότων
- Τουριστική προβολή ΑΜΘ.

Ειδικά για τον τομέα τουρισμού πολιτισμού, η **στρατηγική 2014-2020, για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ)** στοχεύει στο μετασχηματισμό της περιφέρειας σε τουριστικό προορισμό αριστείας και στην προσέλκυση ή υποστήριξη επενδύσεων σε ειδικές μορφές τουρισμού (οικοτουρισμός, πολιτιστικός, ιαματικός, θρησκευτικός, χειμερινός, συνεδριακός, γαστρονομικός τουρισμός, οινοτουρισμός κ.ά.). Επιπλέον κρίνεται ότι ο τομέας έχει την ανάγκη σχεδιασμού ενιαίων τουριστικών «προορισμών» με χαρακτηριστικά που να ικανοποιούν αντίστοιχες ομάδες τουριστών, ενώ στο επίπεδο της προσφοράς διακρίνεται από σχετικά χαμηλές επιδόσεις και χωρική/χρονική ανισοκατανομή (κορεσμός στη Θάσο και στην παραλιακή ζώνη Καβάλας, έλλειψη προσφοράς στο εσωτερικό, υψηλή ζήτηση κατά τους θερινούς μήνες)⁹.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η έμφαση που δίνεται σήμερα **από το Υπουργείο Τουρισμού της Ελλάδας, στην ανάπτυξη των θεματικών μορφών τουρισμού, συμπεριλαμβανομένου του οινοτουρισμού¹⁰**, μέσω των οποίων προσφέρονται στον ταξιδιώτη αυθεντικές, βιωματικές και ολοκληρωμένες ταξιδιωτικές εμπειρίες.

⁹ Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.Θ. - Νοέμβριος 2015 – ΕΤΑΜ Α.Ε. σελ. 233

¹⁰ <https://www.agro24.gr/agrotika/arthra/oinotoyrismos-kai-i-proothisi-toy-stin-ellada-89-ayti-ti-stigma-ta-episkepsima>, (Το κείμενο προέρχεται από την απάντηση της κυρίας Ζαχαράκη - υφυπουργού Τουρισμού - σε ερώτηση που κατέθεσε στη Βουλή των Ελλήνων ο Βουλευτής της Κ.Ο. της Ελληνικής Λύσης κ. Κυριάκος Βελόπουλος.

Ο οινoturισμός - ως ειδική θεματική μορφή τουρισμού - βασίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, στην άμβλυνση της εποχικότητας και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου καθώς και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης των αμπελο-οινικών περιοχών της χώρας.

Στις πρωτοβουλίες του Υπουργείου για την ανάπτυξη του Οινoturισμού στην Ελλάδα, περιλαμβάνονται:

- Η ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Οινoturισμού, με την συμμετοχή των φορέων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, για τη χάραξη μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης του οινoturισμού.
- Η Αξιοποίηση πόρων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0.» για την επένδυση σε υποδομές, ψηφιακή προβολή και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού, με κονδύλια ύψους 23 εκ. ευρώ.
- Η Αναβάθμιση Σήματος Επισκέψιμου Οινοποιείου, βάσει των αποτελεσμάτων σχετικής έρευνας που το Υπουργείο διεξήγαγε και των προτάσεων των οινοποιείων.

Επιπλέον, η στρατηγική για τον οινoturισμό εντάσσεται στα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Τουρισμού τόσο για το 2021 όσο και για το 2022.

Επίσης αναφέρονται και οι μεγάλες ευκαιρίες που ο οινoturισμός προσφέρει για τον εμπλουτισμό του εθνικού τουριστικού προϊόντος, την προσέλκυση διαφοροποιημένων τουριστικών κοινών υψηλής δαπάνης, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και τη διάχυση της τουριστικής ανάπτυξης στην περιφέρεια.

Συμπερασματικά

Όλες οι πολιτικές, του Υπουργείου Τουρισμού, της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης θέτουν στην στρατηγική τους την ανάπτυξη του οινoturισμού. Είτε αναφέρουν ως στόχο την ανάπτυξη του οινoturισμού καθαυτού είτε αναφέρουν την αξιοποίηση τοπικών πόρων & πλεονεκτημάτων, όσο & την διασύνδεσή τους με άλλους κλάδους όπως ο πολιτισμός & η αγροδιατροφή, όπου εμπεριέχεται και ο οινoturισμός.

Επίσης, και τα Σχέδια Δράσης του ΣΕΤΕ για τον Τουρισμό το 2030 προτείνουν μεταξύ άλλων για τον προορισμό «**Καβάλα**» και για τον προορισμό «**Θράκη**»:

τον Γαστρονομικό Τουρισμό (στον οποίο περιλαμβάνεται και ο οινoturισμός σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ).

Προσδιορίζονται επίσης οι αγορές – στόχοι για τις περιοχές αυτές ως εξής:

- Υφιστάμενες ή / και νέες αγορές-στόχοι προς ανάπτυξη: Βουλγαρία, Τουρκία, Ρουμανία, Γερμανία, Σερβία, Βόρεια Μακεδονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πολωνία, Τσεχία, Εγχώριος τουρισμός.

ΟΙ ΟΙΝΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Το Brand της Περιοχής για το Κρασί

Παγγαίο

Το Παγγαίον Όρος μπορεί να ήταν διάσημο στην αρχαιότητα για τα ορυχεία χρυσού και αργύρου, πολύτιμος όμως ήταν και ο οίνος του, αφού παράλληλα ήταν μεγάλο κέντρο της διονυσιακής λατρείας. Γιατί εδώ ανατράφηκε, σύμφωνα με τον μύθο, ο θεός Διόνυσος.

Η πρώτη εμφάνιση της άγριας αμπέλου, τοποθετείται πριν από 850.000 χρόνια στα Τενάγη των Φιλιππων. Τα πρώτα επιστημονικώς αποδεδειγμένα δείγματα αμπελοκαλλιέργειας βρέθηκαν σε πρόσφατη ανασκαφή κοντά στις Κρηνίδες, στην περιοχή της Καβάλας, όπου ανακαλύφθηκαν σπόροι σταφυλιού που ανάγονται στα τέλη της προϊστορικής περιόδου. Οι σπόροι αυτοί χρονολογούνται από το 3000 π.Χ.

Βάσει πλειάδας άλλων ενδείξεων, ως πρώτη αμπελουργική περιοχή στην Ελλάδα θεωρούνται οι Φίλιπποι με δραστηριότητα ήδη από την περίοδο 2800-2200 π.Χ. Πιο συγκεκριμένα, σε γειτονική περιοχή, κοντά στους Φιλίππους, υπάρχουν ίχνη καλλιέργειας και οινοποίησης που χρονολογούνται στα μέσα της 3ης χιλιετίας.

Σε αρχαία κείμενα αναφέρονται οι φημισμένοι οίνοι της αρχαιότητας: μεταξύ των οποίων ο βύβλινος ή βίβλινος οίνος.

Ο οίνος που εμπορεύονταν οι Φοίνικες ήταν γνωστός ως Βύβλινος και παραγόταν σε φοινικικές αμπελουργικές περιοχές, στην Βυβλία της Φοινίκης και τη γύρω περιοχή, όπου καλλιεργούνταν η Βυβλία άμπελος. Τον 4ο αιώνα π.Χ. ο Βύβλινος οίνος έχαιρε μεγάλης εκτίμησης και συναγωνιζόταν, κατά τον Αρχέστρατο, τους εκλεκτούς και πανάκριβους οίνους της αρχαιότητας όπως ο Λέσβιος.

Υπάρχει η πληροφορία ότι η Βυβλία ή Βιβλία είναι χώρα της Θράκης, μεταξύ Αντισάρας και Οισύμης, προέρχεται από τον Αρμενίδα, αλλά δεν την συνδέει ακριβώς με τον οίνο¹¹. Ο Αρμενίδας τα τοποθετεί στην περιοχή της Αντισάρης και της Οισύμης.

Την βυζαντινή περίοδο, ιδιαίτερα φημισμένη για το κρασί που παρήγαγε ήταν η περιοχή του Παγγαίου, την οποία επισκέφθηκαν και οι αυτοκράτορες Νικηφόρος Φωκάς και Ανδρόνικος Καντακουζηνός προκειμένου να γευτούν το κρασί της.

Σουφλί

Στην ευρύτερη περιοχή του Σουφλίου, στην Λυκόφη (όπως και σε άλλες περιοχές της Π.Ε. Έβρου), εντοπίζονται αρχαία πατητήρια που χρησίμευαν για το πάτημα των σταφυλιών.

---

¹¹Παραδοτέο 3.1 Διόνυσος

Στην περιοχή του Έβρου -και ιδίως στο Σουφλί- η αμπελοκαλλιέργεια και η παραγωγή κρασιού γνώρισε μεγάλες δόξες από το 1870 έως στις αρχές του 20ου αιώνα. Η αμπελοκαλλιέργεια ήταν αναπτυγμένη, η μέση απόδοση των αμπελώνων ήταν γύρω στους 600 οκάδες. Η έκταση των στρεμμάτων στην περιοχή του Σουφλίου ήταν γύρω στα 7.000 στρέμματα. Παραγόταν 2.000.000 οκάδες οίνος, 2.000.000 οκάδες τσίπουρο και 80 τόνοι τρυγίας¹².

Τότε, με αφορμή την κατασκευή της γραμμής του Orient Express και την εγκατάσταση των Γάλλων, φυτεύτηκαν πολλές γαλλικές ποικιλίες και εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι **γραμμικοί αμπελώνες** στην Ελλάδα. Οι Γάλλοι ενθουσιάστηκαν με την περιοχή και τις ντόπιες ποικιλίες αμπέλου (κυρίως με τη μοναδική τοπική ποικιλία, Καρναχαλάς, που «δίνει οίνο ισορροπημένο σε σώμα και χρώμα»¹³). Πειραματιζόμενοι, έφεραν πολλές γαλλικές ποικιλίες για φύτευση, δίδαξαν τους ντόπιους τον γραμμικό αμπελώνα. Η «χρυσή» εποχή ήταν μεταξύ 1880 και 1898, όταν η φυλλοξήρα κατέστρεψε όλους τους αμπελώνες της Γαλλίας και σχεδόν όλη η παραγωγή του Έβρου έφευγε για εκεί. Έτσι, το περισσότερο κρασί εξαγόταν στη Γαλλία. Μάλιστα, λέγεται ότι οι Γάλλοι πήραν και έναν νεαρό ντόπιο και τον έστειλαν να σπουδάσει οινολογία στη Γαλλία. Κατά μια ανεπιβεβαίωτη πληροφορία, μετά τις σπουδές του, ο άνθρωπος αυτός άνοιξε το πρώτο οινολογικό χημείο στον Πειραιά και ήταν από τα ιδρυτικά μέλη της Ένωσης Ελλήνων Χημικών¹⁴.

Πολιτισμός και Γαστρονομία στην Περιοχή

Ο Πολιτισμός

Γενικότερα, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, διαθέτει υψηλό απόθεμα σε ότι αφορά την πολιτιστική & ιστορική της κληρονομιά. Πολύ σημαντική είναι και η υλοποίηση της πολιτιστικής διαδρομής της Εγνατίας Οδού (με τη συνεργασία του Σωματείου «Διάζωμα»).

Ειδικότερα η **ευρύτερη περιοχή του Παγγαίου**, διαθέτει:

Πολλούς, εννέα χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς, (το Ποδοχώρι, την Μουσθένη, την Μεσορόπη, τα Δωμάτια, το Πυργοχώρι, το Μελισσοκομείο, το Χρυσόκαστρο, τα Κηπιά, το Παλαιοχώρι), ενώ παραδοσιακό έχει χαρακτηριστεί και μεγάλο τμήμα της Ελευθερούπολης.

Περισσότερα από 20 πέτρινα γεφύρια υπάρχουν στην περιοχή αυτή, από τα οποία 6 (στον οικισμό Δωμάτια) έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία.

¹² Προδιαγραφή ΠΓΕ Έβρος (Καν(ΕΚ) 1234/2007 Άρθρο 118γ, παρ.2), « Ιστορικός Δεσμός με την Περιοχή» Υπ. Γεωργίας

¹³ Παραδοτέο 3.1 Διόνυσος, σελ. 71

¹⁴ του Ντίνου Κιούση, Πηγή: Οινοχόος (εφημερίδα Καθημερινή) ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ https://www.alexpolisonline.com/2009/09/blog-post_1547.html

Αρχαιολογικούς χώρους με πολύ σημαντικό τον οργανωμένο χώρο των Φιλιππων στα βόρεια της Καβάλας (χαρακτηρισμένο ως Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO) και επίσης την Ανακτορούπολη στην Ν. Πέραμο, όπου γίνονται εργασίες ανάδειξής της.

Επίσης, πολύ σημαντικά Μουσεία, όπως το Αρχαιολογικό Μουσείο Φιλιππων, το Αρχαιολογικό Μουσείο Καβάλας καθώς και θεματικά και ιδιαίτερης σπουδαιότητας Μουσεία, όπως το Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων στα Κηπιά, το Μουσείο Καπνού στην Καβάλα.

Η ιδιαίτερη ταυτότητα του **Σουφλίου** είναι άμεσα συνδεδεμένη με το **μετάξι** και την ιστορία του στην περιοχή.

Υπάρχουν 4 Μουσεία Μετάξης, το Μουσείο Μετάξης - Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς – ΠΙΟΠ, το Μουσείο Τέχνης Μεταξιού του Οίκου μεταξιού Τσιακίρη, το Λαογραφικό Μουσείο Σουφλίου τα «Γνάφαλα» της οικογ. Μπουρουλίτη, το Δημοτικό Μουσείο Σουφλίου που στεγάζεται στο Αρχοντικό Μπρίκα, ένα από τα εντυπωσιακότερα κτίσματα στο Σουφλί.

Από το Υπουργείο Πολιτισμού 12 κτίρια έχουν χαρακτηριστεί έργα τέχνης ή ιστορικά, στην κατηγορία Αστικά Κτίρια. Πρόκειται για κατοικίες κάποιες από τις οποίες χρησιμοποιούνταν και για την εκτροφή κουκουλιών.

Από το Υπουργείο Πολιτισμού 17 κτίρια έχουν χαρακτηριστεί έργα τέχνης ή ιστορικά, στην κατηγορία Βοηθητικοί Χώροι, Εμπόριο, Βιοτεχνία / Βιομηχανία, Εμπόριο. Πολλά από αυτά είναι κουκουλόσπιτα, ενώ ξεχωρίζει το Μεταξουργείο Τζίβρε που συμβολίζει τη βιομηχανική ακμή της πόλης στις αρχές του 20ου αιώνα, καθώς και την ιδιαίτερη κουλτούρα του μεταξιού.

Στην ευρύτερη περιοχή ξεχωρίζουν το Εθνολογικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης καθώς και το Αρχαιολογικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης.

Γαστρονομία

Οι γαστρονομικές επιρροές, από την Μικρά Ασία, την Κωνσταντινούπολη, τον Εύξεινο Πόντο και την Μεσόγειο, σε συνδυασμό με τις εξαιρετικής ποιότητας πρώτες ύλες προσφέρουν στον επισκέπτη του Παγγαίου και του Σουφλίου (όπως και ολόκληρης της ΠΑΜΘ), μια πανδαισία γεύσεων.

Παγγαίο

Τα σταφύλια και τα κρασιά (ΠΓΕ Παγγαίο, ΠΓΕ Καβάλα) είναι βέβαια τα ιδιαίτερα προϊόντα της περιοχής. Το τσίπουρο επίσης είναι πολύ σημαντικό προϊόν που παράγεται στην περιοχή.

Επίσης, ελιές και ελαιόλαδο από τους ελαιώνες της περιοχής παράγονται επίσης από τοπικές μονάδες.

Τυροκομικά προϊόντα παράγονται στην περιοχή (στη Φωλιά). Φέτα Παγγαίου αλλά και κατσικίσιο αριάνι «Παγγαίο» παράγονται στην γειτονική Ελευθερούπολη.

Τα ψάρια και τα θαλασσινά κυριαρχούν δεδομένου ότι η Καβάλα είναι ένα από τα μεγαλύτερα αλιευτικά κέντρα της χώρας (η **ιχθυόσκαλα της Καβάλας** είναι η τρίτη μεγαλύτερη της χώρας, μετά τις ιχθυόσκαλες του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης). Επίσης παράδοση υπάρχει στα αλίπαστα και στα καπνιστά ψάρια.

Οι τοπικές συνταγές έχουν τις επιρροές από την κουζίνα των προσφύγων από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία και την Καππαδοκία και πιάτα όπως το σκουμπρί γούνα, η παντρεμένη σαρδέλα, το μυδοπίλαφο, η ρέγγα σαγανάκι, ο τυλιχτός γαύρος σε αμπελόφυλλα είναι συνήθη στην περιοχή.

Το γαύρο τον κάνουν παστό αλλά και τυλιχτό σε αμπελόφυλλα και πιλάφι. Τις σαρδέλες τις μαγειρεύουν με λαδορίγανη στο φούρνο ή τις κάνουν «παντρεμένες» (ανοιγμένες, χωρίς το κόκκαλο, με λαδολέμονο και μαϊντανό).

Τέλος τα κρέατα και οι σχετικές τοπικές συνταγές έχουν επίσης επιρροές από την κουζίνα των προσφύγων.

Σουφλί

Στο Σουφλί, κυριαρχούν τα παραδοσιακά αλλαντικά: λουκάνικα, καβουρμάς, τα τοπικά πιάτα με καβουρμά, πιάτα με μεγάλη γκάμα λουκάνικων, με παστό χοιρινό, με παστουρμά.

Επίσης τα γαλακτοκομικά προϊόντα μικρών παραγωγών, το γίδινο τυρί, το πρόβειο γιαούρτι.

Τα κρεατικά, γλώσσα μοσχαρίσια, αρνίσια παιδάκια, το τοπικό πιάτο Μπάμπω με κρέας και πράσα.

Συνηθίζεται το λάχανο τουρσί σε πίτες και με κρέας, αλλά και αρνί με ρύζι, ένα φαγητό των βοσκών. Επίσης, ο τραχανάς, τα ιφκάδια.

Το φαγητό συνοδεύεται από τους τοπικούς οίνους ΠΓΕ Έβρου και ΠΓΕ Θράκης.

Επίσης, οι μεζέδες συνοδεύονται με το ούζο και το τσίπουρο της περιοχής. Οι παραγωγοί ούζου στη Θράκη πέτυχαν και από τα τέλη του 2010 (ΦΕΚ Β2024 27-12-2010) και αναγνωρίστηκε η ένδειξη ΠΓΕ «Ούζο Θράκης» ή «Θρακιώτικο Ούζο». Επίσης, τα περισσότερα αποστακτήρια τσίπουρου (του Ν. Έβρου) βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Σουφλίου, με μεγαλύτερο αυτό του Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σουφλίου

Άλλα προϊόντα που ξεχωρίζουν στην ευρύτερη περιοχή του Έβρου είναι:

- Τα σπαράγγια Έβρου (Τυχερό, Ν. Βύσσα, χωριά Τριγώνου)

- Το πεπόνι Τυχερού για το οποίο έχει υποβληθεί φάκελος για την πιστοποίησή του ως προϊόν ΠΟΠ.
- Το Σκόρδο Βύσσας που καλλιεργείται στην περιοχή της Νέας Βύσσας Έβρου από το 1923.
- Το ελαιόλαδο Μάκρης για το οποίο έχει υποβληθεί φάκελος για την πιστοποίησή του ως προϊόν ΠΟΠ.

Έθιμα, Τοπικές Εκδηλώσεις σχετικά με το κρασί και άλλα τοπικά προϊόντα

Στο Παγγαίο

- Στο Ελαιοχώρι κάθε χρόνο, στα τέλη Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου **διοργανώνεται η Γιορτή του Σταφυλιού** με μουσικές και χορευτικές εκδηλώσεις με αφορμή το σταφύλι που παράγεται από τους πλούσιους αμπελώνες της περιοχής.
- Στον Πλατανότοπο, κάθε χρόνο στα τέλη Αυγούστου διοργανώνεται **Γιορτή του Σταφυλιού**
- Στην Ν. Πέραμο, κάθε χρόνο, στα **τέλη Οκτωβρίου** με αρχές Νοεμβρίου **διοργανώνεται από τον Δήμο Παγγαίου η Γιορτή του Τσίπουρου** με παραδοσιακούς χορούς και ζωντανή μουσική
- Στο Παλαιοχώρι, κάθε χρόνο, στα τέλη Οκτωβρίου διοργανώνεται **η γιορτή του κάστανου** με κάστανα, ψητά και βρασμένα, που μοιράζονται στον κόσμο.

Μεγάλης εμβέλειας εκδήλωση που διοργανώνεται στην ευρύτερη περιοχή είναι το Φεστιβάλ Φιλίππων (Ιούλιος – Σεπτέμβριος) καταξιωμένος θεσμός με πάνω από 50 χρόνια δημιουργίας, τον οποίο διοργανώνει ο Δήμος Καβάλας σε συνεργασία, τα τελευταία χρόνια, με τον Δήμο Φιλίππων. Φιλοξενεί παραστάσεις αρχαίου δράματος, σύγχρονου θεάτρου, κλασικού χορού και συναυλίες.

Στο Σουφλί

- **Η Γιορτή του Αγίου Τρύφωνα προστάτη των αμπελουργών** διοργανώνεται κάθε χρόνο, τον Φεβρουάριο (το πρώτο Σάββατο του Φεβρουαρίου), από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σουφλίου και τον σύλλογο «Στάφυλος - Φίλοι της Αμπέλου και του Οίνου». Είναι ο καθιερωμένος εορτασμός έναρξης της νέας αμπελουργικής χρονιάς. Γίνεται αγιασμός στο εξωκλήσι του Αγ. Τρύφωνα και μετά, στο αποστακτήριο του αμπελουργικού συνεταιρισμού Σουφλίου
- **Η Γιορτή του Τρύγου** διοργανώνεται κάθε χρόνο, τον Σεπτέμβριο, από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σουφλίου και τον σύλλογο «Στάφυλος - Φίλοι της

Αμπέλου και του Οίνου» στο χώρο του ξωκλησιού του **Αγίου Τρύφωνα**. Επίσης καθιερωμένος εορτασμός, **με σουφλιώτικους μεζέδες με κρασί και τσίπουρο**.

- **Η Γιορτή του Τσίπουρου** διοργανώνεται κάθε χρόνο, τον Νοέμβριο από τον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό Σουφλίου και τον σύλλογο «Στάφυλος - Φίλοι της Αμπέλου και του Οίνου» στο αποστακτήριο του Συνεταιρισμού. Είναι η γιορτή κλεισίματος του αμπελουργικού κύκλου.
- **Οι Γιορτές Μετάξιού** διοργανώνονται κάθε χρόνο, στο τέλος Ιουνίου από τον Σύλλογο Φίλων Μετάξης «Η Χρυσσαλίδα». Συμμετέχουν τοπικοί Σύλλογοι, τα Μουσεία Μετάξης της περιοχής και άλλοι τοπικοί φορείς. Γίνονται Εκθέσεις, Ημερίδες, Συναυλίες, Θεατρικά-Χορευτικά Δρώμενα, Λαϊκό Γλέντι. Είναι δεκαήμερη εκδήλωση.
- **Διεθνής Ημέρα Μουσείων** Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), στην προσπάθειά του να αναδείξει τον ρόλο των μουσείων στη σύγχρονη κοινωνία, καθιέρωσε από το 1977 τη 18η Μαΐου ως Διεθνή Ημέρα Μουσείων (International Museum Day). Τη μέρα αυτή η είσοδος στα Μουσεία είναι δωρεάν. Στα Μουσεία Μετάξης στο Σουφλί διοργανώνονται εκθέσεις, εργαστήρια κλπ.

Οι Τάσεις της Αγοράς

Αύξηση Οινοτουρισμού

Την σημερινή εποχή παρατηρείται σημαντική αύξηση του οινοτουρισμού.

Η παγκόσμια αγορά του **Γαστρονομικού Τουρισμού** (στον οποίο περιλαμβάνεται και ο οινοτουρισμός) έφτασε τα επίπεδα των \$1,1 τρισ. το 2019 και αναμένεται να φτάσει τα \$1,3 τρισ το 2025, μετά και την συρρίκνωση της στα επίπεδα των \$607 δισ. το 2020 λόγω της επίδρασης της πανδημίας του νέου Κορωνοϊού (COVID-19)¹⁵.

Σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ), Zurab Pololikashvili, «Ο οινοτουρισμός γίνεται πολύ δημοφιλής». «Πολλοί ταξιδεύουν για να ανακαλύψουν δρόμους του κρασιού. Εδώ δημιουργούνται νέα προϊόντα, νέες διαδρομές. Δημιουργούμε νέες τάσεις, και μία εξ αυτών, που ξεκίνησε πριν από πέντε χρόνια είναι ο οινοτουρισμός»¹⁶

Σύμφωνα με την υπ. Τουρισμού της Πορτογαλίας, Ρίτα Μαρκές, «ακόμα και φέτος, με την πανδημία, υπήρξε μία άνοδος 17% στη ζήτηση για γαστρονομικό τουρισμό και οινοτουρισμό»¹⁷.

¹⁵ INSETE Ελληνικός Τουρισμός, Σχέδια Δράσης 2030

¹⁶ <https://gr.euronews.com/culture/2021/09/13/oinotourismos-dynamiki-anakampsi>

¹⁷ <https://gr.euronews.com/culture/2021/09/13/oinotourismos-dynamiki-anakampsi>

Το Douro Valley, στην Πορτογαλία, έχει 2 εκατ. επισκέπτες το χρόνο, 2,6 μέρες μέση διαμονή, 15% ξένους επισκέπτες, και δίνει θέσεις εργασίας σε νέους, σε περιοχές με γερασμένο πληθυσμό. Κι ακόμη, το Montalcino, ένα μικρό μέρος της Ιταλίας, με 6.000 κατοίκους, έχει 1,1 εκατ. επισκέπτες το χρόνο και παρουσιάζει 10% ταχύτερη αύξηση του τουρισμού, σε σχέση με την Τοσκάνη, με το 72% να είναι ξένοι τουρίστες¹⁸.

Σύμφωνα με τον Γιάννη Καρακάση, έναν απ' τους τρεις Έλληνες Masters of Wine και έναν από τους 382 Masters of Wine στον κόσμο, το Bordeaux στη Γαλλία προσελκύει κάθε χρόνο 2 εκατομμύρια επισκέπτες και οι κρατικές επενδύσεις ανήλθαν σε 63 εκατομμύρια ευρώ, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας πολυχώρος προβολής του κρασιού¹⁹.

Σύμφωνα με την κ. Σοφία Ζαχαράκη (υφυπουργό τουρισμού στην Ελλάδα), «ο ελληνικός οινοτουρισμός αποτελεί μία από τις πλέον δυναμικά ανερχόμενες μορφές τουρισμού, με συνεχή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια και με ακόμα ισχυρότερες προοπτικές για το μέλλον. Σε διεθνές επίπεδο ήδη αποτελεί τουριστική τάση, που συνεχώς κερδίζει έδαφος.

Σύμφωνα με την Δρ. Μαρία Αλεμπάκη, ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογίας Αττικής του ΕΛ.Γ.Ο. «Δήμητρα», «πριν το 1993, υπήρχαν λίγα οινοποιεία που προσέλκυαν επισκέπτες. Η απαρχή έγινε από τη Βόρειο Ελλάδα με 13 οινοποιούς, σήμερα 240 οινοποιεία εμπλέκονται σε οινοτουριστικές δραστηριότητες».

Αναζήτηση για Αυθεντικές Εμπειρίες

Τα τελευταία χρόνια, ο **οινοτουρισμός αυξάνεται και αντιπροσωπεύει ένα ισχυρό τμήμα του τουρισμού**, επειδή οι τουρίστες αναζητούν **πιο αυθεντικές εμπειρίες**, με το να ταξιδεύουν σε οινοπαραγωγές χώρες και να επισκέπτονται οινοπαραγωγές περιοχές. Ο δεύτερος κύριος λόγος αυτής της επιτυχίας σχετίζεται με το γεγονός ότι ο οινοτουρισμός μπορεί να περιλαμβάνει και άλλους τουριστικούς τομείς, όπως πολιτιστικό, πολιτισμικής κληρονομιάς και τον γαστρονομικό τουρισμό, που προσελκύει περισσότερο κόσμο εκτός από τους λάτρεις ή τους εμπειρογνώμονες του κρασιού και, συνεπώς, προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών²⁰.

Ο οινοτουρισμός περιλαμβάνει επίσκεψη στην επιχείρηση, την επιθυμία να γνωρίσει κάποιος την παραγωγική διαδικασία, τις παραδόσεις, την ιστορία και τον πολιτισμό του κρασιού, αλλά και της ευρύτερης περιοχής, να γνωρίσει την γεωγραφική περιφέρεια μέσω εικόνων, οικονομικών, κοινωνικών και αισθητικών αξιών, πολιτιστικών και φυσικών στοιχείων.

¹⁸ <https://www.news247.gr/oikonomia/ethniko-symvoylio-oinotourismoy-stin-ellada-oi-protovoylies-toy-ypourgeiou-toyrisimoy.9288015.html>

¹⁹ <https://www.ertnews.gr/eidiseis/oikonomia/thematofylakes-tis-viosimis-anaptyxi/>

²⁰ <https://training.thewinelab.eu/el/training-area-2/4-at-the-marketplace/the-opportunities-of-experience-based-tourism-in-wine-and-food-sectors/unit-1-wine-tourism-definition-opportunities-implications-and-strategies/>

Οι τουρίστες απαιτούν αυθεντικές και προσωποποιημένες εμπειρίες για να βιώσουν την τοπική κουλτούρα και την πολιτιστική παράδοση.

Αναζήτηση τοπικών ποικιλιών κρασιού και ποιοτικών κρασιών

Υπάρχει αυξημένη η τάση για νέες οινικές αναζητήσεις σε γηγενείς ποικιλίες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Επίσης, στην αναζήτηση ποιοτικής οινοποίησης. Ο καταναλωτής είναι πολύ περισσότερο ενημερωμένος σήμερα για τις τοπικές ποικιλίες κρασιού, για τους τρόπους οινοποίησης. Σε αυτό συνέβαλε η προσπάθεια που κατέβαλαν τα μικροοινοποιεία, τα οποία, θέλοντας να διαφοροποιηθούν, στόχευσαν στην ανάδειξη των ποικιλιών και του μικροκλίματος της περιοχής που δραστηριοποιούνται. Παλαιότερα ο κόσμος έπινε το κρασί σε μία ταβέρνα και του αρκούσε. *Τώρα αναζητά να μάθει τις ποικιλίες και άλλα χαρακτηριστικά γύρω από το κρασί και να το ανακαλύπτει στις νέες του διαστάσεις.*

Αλλαγή συνηθειών λόγω πανδημίας και αναζήτηση ανοικτών χώρων και χώρων στην επαρχία

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό για το 2021, ο οινοτουρισμός είναι σε αυξανόμενη ζήτηση καθώς **οι καταναλωτές αναζητούν περισσότερες εμπειρίες στην ύπαιθρο**, σε αγροτικές περιοχές στη μετά την πανδημία εποχή.

Σύμφωνα με την υπουργό τουρισμού της Πορτογαλίας *«Η πανδημία έχει αλλάξει τις συνήθειες στον τουρισμό, πλέον, μετά από τόσο διάστημα εγκλεισμού, αναζητούμε ανοιχτούς χώρους, ειδικά τους, χώρους στην επαρχία. Αυτή η τάση θα συνεχιστεί. Και ο οινοτουρισμός ταιριάζει πολύ με αυτές τις νέες τάσεις».*

Η 5^η Συνδιάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού για τον Οινοτουρισμό (Πορτογαλία 2021) προτείνει για την μετά την πανδημία εποχή για τον οινοτουρισμό:

1. Υπαιθριες ξεναγήσεις, μικρότερες ομάδες
2. Νέες αγορές: εγχώρια αγορά, εγγύτητα
3. Μικρότερες ομάδες, υψηλότερες δαπάνες
4. Κρατήσεις -καλύτερος προγραμματισμός, καλύτερη προσφορά εμπειρίας
5. Διαδικτυακές δραστηριότητες κρασιού ως συμπλήρωμα διαμονής

Ανάπτυξη ολόκληρης της τουριστικής αλυσίδας αξίας για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού

Η 5^η Συνδιάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού για τον Οινοτουρισμό (Πορτογαλία 2021) τόνισε τη σημασία της ανάπτυξης ολόκληρης της τουριστικής αλυσίδας αξίας για να συμπληρώσει τις δραστηριότητες στα οινοποιεία ως μέσο δημιουργίας περισσότερων

θέσεων εργασίας και επιχειρήσεων, προώθησης των τοπικών προϊόντων και βελτίωσης της εμπειρίας των επισκεπτών.

Ο οινoturισμός ωφελεί μία σειρά επαγγελματιών που κινούνται γύρω από αυτόν και επίσης μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξή τους.

Η Συνεργασία είναι το κλειδί για την επιτυχία του οινoturισμού

Η 5^η Συνδιάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού για τον Οινoturισμό (Πορτογαλία 2021) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ενισχυμένες συνεργασίες και ο αυξημένος συντονισμός είναι το κλειδί για την επιτυχία του οινoturισμού, που με τη σειρά του μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμος για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Απαιτούνται:

1. Συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
2. Συντονισμός του δημόσιου τομέα
3. Οργανισμοί διαχείρισης με δημόσιο και ιδιωτικό τομέα
4. Δικτύωση.

Σύμφωνα με τον Per Karlsson²¹, **ίσως ο πιο σημαντικός παράγοντας σε ένα επιτυχημένο εγχείρημα οινoturισμού είναι η συνεργασία**. Ο οινoturισμός μοιάζει λίγο με τα social media. Εάν είσαι μόνος στο Facebook, δεν έχει κανένα ενδιαφέρον. Αλλά αν είστε πολλοί, τα πράγματα αρχίζουν να συμβαίνουν. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της δικτύωσης. Ομοίως, όσο περισσότερα οινοποιεία, εστιατόρια, μουσεία, ξενοδοχεία, τουριστικά γραφεία και άλλα καταστήματα κλπ, εμπλέκονται και συνεργάζονται, τόσο καλύτερα θα λειτουργήσει η δικτύωση. *Αυτό ίσως δεν είναι εύκολο να γίνει εάν η νοοτροπία επικεντρώνεται στον ανταγωνισμό και όχι στη συνεργασία. Δεν χρειάζεται να φοβάται κανείς όταν δεν έχει ένα «όμορφο» οινοποιείο ή μια τέλεια οργανωμένη αίθουσα γευσιγνωσίας. Εφόσον οι άνθρωποι στο οινοποιείο είναι έτοιμοι να μοιραστούν την ιστορία τους με τους επισκέπτες, αυτό θα λειτουργήσει ακόμα και στο πιο απλό οινοποιείο. Ο οινoturισμός προσφέρει στους ανθρώπους μια αξέχαστη εμπειρία. Και μια προσωπική εμπειρία. Κάτι να θυμάται ο καθένας. Κάτι να φέρει στο σπίτι (ίσως: ένα μπουκάλι κρασί)· αλλά το πιο σημαντικό: κάτι να σου μείνει σαν εμπειρία.*

Ένα καλό παράδειγμα συνεργασίας στην Ελλάδα, αποτελούν οι αττικοί αμπελώνες με την δημιουργία του Δικτύου «Attica Wine & Food Experience» το οποίο απαριθμεί 40 μέλη από τον κλάδο του τουρισμού, της εστίασης, των οινοποιείων και των media με στόχο την ανάδειξη και την αναβίωση των ελληνικών ποικιλιών κρασιού. Μάλιστα για την τρέχουσα χρονιά ο εν λόγω αριθμός αναμένεται να διπλασιαστεί, με περισσότερους επαγγελματίες του κλάδου να ενώνουν τις δυνάμεις τους.

---

²¹ <https://www.forbes.com/sites/karlsson/2017/07/21/the-four-successful-types-of-wine-tourism/?sh=4d5d1c0136fa>

Αμπελώνες στην λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO

Σύμφωνα με τον Γιάννη Καρακάση, έναν απ' τους τρεις Έλληνες Masters of Wine και έναν από τους 382 Masters of Wine στον κόσμο, οι περιοχές που πρωταγωνιστούν στο πεδίο του οινοτουρισμού διαθέτουν αμπελώνες αναγνωρισμένους από την UNESCO²². Στο πλαίσιο αυτό ο Δήμος Σαντορίνης έχει αναλάβει να συντονίσει τη δημιουργία φακέλου υποψηφιότητας, προκειμένου ο αμπελώνας της Σαντορίνης να εγγραφεί στη λίστα παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO και να ενταχθεί στο δίκτυο VITUR.

Νέες και Δυνατές Αγορές

*Σύμφωνα με την ιδιοκτήτρια του Signature Travel και Πρόεδρο του AWAFE, **Μαρία Αλιφραγκή**, πολύ δυνατές αγορές για τον ελληνικό οινοτουρισμό είναι οι Αμερικάνοι, οι Γερμανοί και οι Πολωνοί που αναζητούν εμπειρίες με κρασί.*

Σύμφωνα με τον Αναπληρωτή Γενικό Γραμματέα του ΕΟΤ, Κώστα Ζήκο, 27 εκατ. Αμερικανοί καθώς και 5 εκατ. Ιταλοί ταξιδεύουν και για το κρασί. Πρόκειται για νέα αγορά, με τουρίστες που ενδιαφέρονται, έχουν ειδικό προφίλ επισκέπτη και αποτελούν τουρισμό πάνω από το μέσο όρο²³.

Επίσης τα διεθνή τουριστικά πρακτορεία άρχισαν να εμπλουτίζουν τις οργανωμένες ξεναγήσεις τους με επισκέψεις σε οινοποιεία. Ενδεικτικά, ένα από τα μεγαλύτερα της Βόρειας Ελλάδας, του «Κυρ-Γιάννη», υποδέχεται ετησίως περίπου 3.000 επισκέπτες, το 40% των οποίων είναι τουρίστες από την Ιαπωνία, την Κίνα, την Αμερική, την Κεντρική Ευρώπη και την Κύπρο²⁴.

---

²²<https://www.sofokleousin.gr/oinologoi-i-ellada-mporei-na-kanei-protathlitismo-ston-oinotouris>

²³<https://www.news247.gr/oikonomia/ethniko-symvolyio-oinotourismoy-stin-ellada-oi-protovoylies-toy-yporgeioy-toyris moy.9288015.html>

²⁴<https://www.kathimerini.gr/k/travel/879544/oinotourismos/>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως περιγράφηκε στις προηγούμενες σελίδες, η περιοχή του έργου ΔΙΟΝΥΣΟΣ και της Περιφέρειας ΑΜΘ διαθέτει σημαντικό δυναμικό τόσο στον τομέα του οίνου όσο και στον τομέα του τουρισμού.

Παρά τα εγγενή προβλήματα και στους δύο τομείς τα περιθώρια της περιοχής για ανάπτυξη και στους δύο κλάδους είναι σημαντικά, ενώ η συνέργια μεταξύ τους θα μπορούσε να δώσει τη δυναμική στην περιοχή που αντιστοιχεί στους διαθέσιμους σ' αυτήν φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους.

Ως ιδιαίτερα πλεονεκτήματα για τον **τομέα του οίνου**, θα μπορούσε να αναφέρει κανείς την συγκέντρωση σημαντικού αριθμού οινοποιείων, κάποιων απ' αυτά με ιδιαίτερες επιδόσεις, στο Δήμο Παγγαίου. Πέραν τούτου η εγγύτητα του Δ. Παγγαίου στην Δράμα, όπου λειτουργεί επίσης σημαντικός αριθμός αξιόλογων οινοποιείων, προσδίδει στην περιοχή και στην προοπτική δημιουργίας ενός κλάστερ ιδιαίτερες δυνατότητες.

Από την άλλη, η καλλιέργεια τοπικών αμπελοοινικών ποικιλιών και η παραγωγή οίνων απ' αυτές, μάλιστα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και δυνατότητες, όπως αναδεικνύει η έρευνα που έγινε για κάποιες απ' αυτές στα πλαίσια του ΔΙΟΝΥΣΟΣ, είναι ένα ακόμη πλεονέκτημα της περιοχής που θα πρέπει να αξιοποιηθεί με στόχο τη διαφοροποίηση και την αποτελεσματική τοποθέτηση της περιοχής στην αγορά.

Σίγουρα στα θετικά της περιοχής, σ' ότι αφορά τον αμπελοοινικό τομέα, θα πρέπει να αναφερθεί η λειτουργία ερευνητικών ιδρυμάτων εντός των ορίων της, όπως και η εγγύτητα άλλων, εκτός ορίων της ΠΑΜΘ, σ' αυτήν, όπως του ΑΠΘ με τα σχετικά ερευνητικά εργαστήρια του.

Τέλος ιδιαίτερα σημαντική είναι η μακρά σύνδεση της περιοχής με την καλλιέργεια της αμπέλου και την παραγωγή οίνου, ενώ και η ιστορική και μυθολογική της σύνδεση με τον μύθο του ΔΙΟΝΥΣΟΥ, δημιουργούν σημαντικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία τοπικού brand.

Στα αρνητικά του κλάδου σίγουρα καταχωρείται ο κατατεμαχισμός του αμπελώνα με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού μικρών και πολύ μικρών εκμεταλλεύσεων, όπως και η μικρής έκτασης αξιοποίηση των τοπικών αμπελοοινικών ποικιλιών.

Χωρικά, επίσης, εξετάζοντας τις δύο πιλοτικές περιοχές του ΔΙΟΝΥΣΟΣ, Παγγαίο και Σουφλί, είναι εμφανές ότι μεσολαβεί αρκετά μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, η οποία, αν και σε συνθήκες ώριμης λειτουργίας ενός δικτύου θα χαρακτηριζόταν αμελητέα, σε συνθήκες όμως σύστασης του, χωρίς ιδιαίτερη προηγούμενη εμπειρία των μελών του σε ανάλογη δραστηριότητα, θα μπορούσε να αναδειχθεί σε δυσχερή παράγοντα.

Σε σχέση με τον **τουριστικό τομέα**, η Περιφέρεια έχει επίσης πολύ μεγάλα περιθώρια βελτίωσης των επιδόσεων της. Η χαμηλή κατά κεφαλή ημερήσια δαπάνη των επισκεπτών, η μείωση της διάρκειας της διαμονής τους, παρά την αύξηση του αριθμού τους, αλλά και η

αδυναμία της Περιφέρειας να προσελκύσει επισκέπτες από αγορές υψηλών εισοδημάτων, μαρτυρούν αδυναμίες στη διαμόρφωση του τοπικού τουριστικού προϊόντος και την κατάλληλη προσαρμογή του στις προτιμήσεις των επισκεπτών.

Πλεονεκτήματα έτσι, όπως οι σημαντικοί περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής, οι καλές μεταφορικές διασυνδέσεις και υποδομές παραμένουν μερικώς αξιοποιούμενα, συνεχίζοντας, ωστόσο, να καλύπτουν προϋποθέσεις για δυναμική ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, εφόσον αυτά αξιοποιηθούν κατάλληλα.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΚΛΑΣΤΕΡ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Αναφορά στα οφέλη από τη συνέργια μεταξύ του οινικού και του τουριστικού τομέα με σκοπό την ανάπτυξη του οινοτουρισμού στην περιοχή έγινε ήδη στις προηγούμενες σελίδες.

Διεύρυνση της τοπικής αγοράς, ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και των δύο οικονομικών κλάδων, ανάδειξη ενιαίου brand, αποτελεσματικότερο μάρκετινγκ της περιοχής στην αγορά και για τους δύο κλάδους, αλλά και αξιοποίηση των σχετικών εθνικών πολιτικών και των αντίστοιχων κινήτρων είναι κάποια από τα οφέλη που μπορούν να δημιουργηθούν μέσα από τη χάραξη μιας πολιτικής για τον οινοτουρισμό στην περιοχή.

Ωστόσο τα οφέλη που αναμένει κανείς από τη δημιουργία ενός κλάστερ από τις επιχειρήσεις του αμπελοοινικού τομέα και του τουριστικού τομέα είναι ακόμη περισσότερα.

Λαμβάνοντας υπόψη τις δυναμικές που αναπτύσσει η συνεργασία μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων αλλά και συμπληρωματικών μεταξύ τους, ο στόχος της δημιουργίας ενός κλάστερ στην περιοχή θα ήταν η αντιμετώπιση των προκλήσεων και στους δύο κλάδους αλλά και η αξιοποίηση μιας νέας δραστηριότητας ή προϊόντος, αυτού του οινοτουρισμού.

Έτσι σκοπός για τον **αμπελοοινικό τομέα** από την δημιουργία ενός κλάστερ θα ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου και η αποτελεσματική προσαρμογή του στην κλιματική αλλαγή. Ενώ στόχοι του θα ήταν: η βελτίωση των καλλιεργητικών πρακτικών, ο εκσυγχρονισμός των τεχνολογιών οινοποίησης, η αξιοποίηση των τοπικών ποικιλιών και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους, η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στις καλλιέργειες και τις οινοποιητικές επιχειρήσεις, η δημιουργία τοπικού brand, το κοινό μάρκετινγκ στις αγορές, η διεύρυνση και η αξιοποίηση της τοπικής αγοράς, η δημιουργία συμπληρωματικών προϊόντων από το κρασί και τα κατάλοιπα της παραγωγής του, η βελτίωση του παραγωγικού υλικού κλπ.

Αντίστοιχα για τον **τουριστικό τομέα**, η συνεργασία με τον κλάδο του οίνου θα είχε ως σκοπό την καλύτερη τοποθέτηση της περιοχής στην τουριστική αγορά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του. Ενώ στόχοι θα ήταν: το κοινό μάρκετινγκ της περιοχής ως περιοχής γαστρονομικού – οινοτουριστικού ενδιαφέροντος, η προσφορά ενός επιπλέον τουριστικού προϊόντος, αυτού του οινοτουρισμού, η αναβάθμιση των υπηρεσιών εστίασης, η προσέγγιση εξειδικευμένων αγορών, η αποτελεσματικότερη προσέγγιση ακριβών αγορών, η βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής, η βελτίωση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του κλάδου.

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ CLUSTER ΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στη συνέχεια παρατίθενται κάποιες από τις βασικές παραμέτρους για τη συγκρότηση ενός κλάστερ για τους δύο τομείς, του τουρισμού και του οίνου στην περιοχή του ΔΙΟΝΥΣΟΣ αρχικά και στην Περιφέρεια της ΑΜΘ κατ' επέκταση.

Η Χωρική Διάσταση

Με δεδομένο ότι περιοχή υλοποίησης των πιλοτικών δράσεων του ΔΙΟΝΥΣΟΣ ήταν οι Δήμοι Παγγαίου και Σουφλίου, φυσικό είναι οι περιοχές που θα μπορούσαν καταρχήν να συμμετάσχουν στο προτεινόμενο κλάστερ είναι αυτές οι δύο περιοχές.

Φυσικά, παίρνοντας υπόψη τη μεγάλη σχετικά γεωγραφική απόσταση μεταξύ των δύο περιοχών, είναι, τουλάχιστον για το στάδιο δημιουργίας του κλάστερ, σκόπιμο να επικεντρωθεί η προσπάθεια στην περιοχή που καταγράφει την πιο σημαντική συγκέντρωση ομοειδών επιχειρήσεων, που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο Δήμος Παγγαίου με τα 13 οινοποιεία του. Πέραν των οινοποιείων σημαντική είναι και η τουριστική δραστηριότητα στο Παγγαίο, προσφέροντας έτσι τη δυνατότητα, αφενός της ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων αλλά και μεταξύ των επιχειρήσεων του τουρισμού και του οίνου.

Σ' ότι αφορά τις αντίστοιχες επιχειρήσεις της περιοχής του Σουφλίου αυτές θα μπορούσαν να συμμετέχουν στο συγκεκριμένο δίκτυο, έχοντας ωστόσο ρόλο παρατηρητού, όπου θα μπορούν να επωφελούνται από παρεμβάσεις που δεν έχουν χωρική δέσμευση.

Τα Μέλη

Μέλη του δικτύου θα μπορούν να γίνουν καταρχήν οι άμεσα συμμετέχουσες στους κλάδους που εμπλέκονται στο κλάστερ επιχειρήσεις. Τα οινοποιεία δηλαδή της περιοχής, αμπελοκαλλιεργητές, επιχειρήσεις του τομέα της εστίασης και της φιλοξενίας. Επίσης επιχειρήσεις με συμπληρωματικό χαρακτήρα, όπως τουριστικά γραφεία, σημεία πώλησης κρασιού κλπ. Μέλη του δικτύου μπορούν επίσης, και θα ήταν σκόπιμο, να γίνουν τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς, όπως το Επιμελητήριο, η Αναπτυξιακή Εταιρία, άλλοι συλλογικοί επαγγελματικοί φορείς της περιοχής. Αλλά και φορείς της διοίκησης, όπως η Περιφέρεια, ο Δήμος κλπ.

Οι Άξονες Παρέμβασης

Στον τομέα του Οίνου

Οι άξονες παρέμβασης με βάση όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω, αλλά και τις στοχοθετήσεις του ΔΙΟΝΥΣΟΣ, μπορούν να αφορούν στα εξής:

- I. Αξιοποίηση τοπικών ποικιλιών
- II. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- III. Κοινές Δράσεις προώθησης
- IV. Άλλες Δράσεις

Δράσεις που μπορούν να αναληφθούν κατά άξονα είναι οι εξής:

- I. *Αξιοποίηση τοπικών ποικιλιών*
  - i. Έρευνα ανταγωνιστικότητας για 2-3 ποικιλίες της περιοχής
  - ii. Εκπόνηση καλλιεργητικών πρωτοκόλλων για επιλεγμένες ποικιλίες
  - iii. Εκπόνηση οινοποιητικών πρωτοκόλλων
  - iv. Κατάρτιση καλλιεργητών
  - v. Κατάρτιση οινοποιειών
  - vi. Δημιουργία και προμήθεια πολλαπλασιαστικού υλικού
- II. *Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή*
  - i. Εκπόνηση μελέτης επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην αμπελοκαλλιέργεια και την οινοποίηση στην περιοχή
  - ii. Εκπόνηση προδιαγραφών για προσαρμογή των παραγόμενων οίνων στα νέα κλιματολογικά δεδομένα
  - iii. Κατάρτιση καλλιεργητικών πρωτοκόλλων
  - iv. Κατάρτιση οινοποιητικών πρωτοκόλλων
  - v. Εκπαίδευση καλλιεργητών
  - vi. Εκπαίδευση οινοποιών.
- III. *Κοινές Δράσεις προώθησης*
  - i. Υιοθέτηση κοινού brand για την περιοχή
  - ii. Συμμετοχή δικτύου και μελών του σε συλλογικά κλαδικά σχήματα και πρωτοβουλίες (ΕΔΟΑΟ, Δρόμοι κρασιού κλπ.)
  - iii. Συμμετοχή δικτύου σε εκθέσεις
  - iv. Ανάληψη πρωτοβουλιών οινοτουριστικού χαρακτήρα (ανοιχτές πόρτες οινοποιείων, διοργάνωση events σε οινοποιεία κλπ.)
  - v. Δημιουργία μέσων προβολής προϊόντων (ιστοσελίδα, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλπ.)
  - vi. Επικοινωνία με πολλαπλασιαστικούς συντελεστές προώθησης οίνων (sommeliers, opinion makers κλπ.) στην Ελλάδα και το εξωτερικό
  - vii. Επικοινωνία με δίκτυα διανομής
  - viii. Εκπαίδευση προσωπικού χώρων εστίασης και φιλοξενίας στην περιοχή του Δήμου σε γευσιγνωσία, οινογνωσία περιοχής, σερβίρισμα κλπ.

V. Άλλες Δράσεις

Ως άλλες δράσεις μπορούν να αναφερθούν:

- i. κοινές προμήθειες για εξοπλισμό, πολλαπλασιαστικό υλικό, αναλώσιμα
- ii. παρεμβάσεις για δημιουργία υποδομών
- iii. παρεμβάσεις σε θέματα θεσμικού χαρακτήρα
- iv. πρωτοβουλίες για εξεύρεση ανθρωπίνων πόρων κλπ.

Στον τομέα του Τουρισμού

Οι άξονες παρέμβασης για τον τομέα του τουρισμού θα μπορούσαν να αφορούν στα εξής:

- I. Βελτίωση ανταγωνιστικότητας κλάδου
- II. Ενίσχυση προφίλ περιοχής ως οινοτουριστικού προορισμού
- III. Δράσεις προώθησης
- IV. Άλλες δράσεις.

Δράσεις που μπορούν να αναληφθούν κατά άξονα είναι οι εξής:

- I. *Βελτίωση ανταγωνιστικότητας κλάδου*
  - i. Διεξαγωγή έρευνας προφίλ επισκεπτών
  - ii. Διεξαγωγή έρευνας προσδοκιών - αναγκών πελατών
  - iii. Κατάρτιση δείγματος προδιαγραφών για επιχειρήσεις στη βάση των αποτελεσμάτων των παραπάνω ερευνών
- II. *Ενίσχυση προφίλ περιοχής ως οινοτουριστικού προορισμού*
  - i. Εκπαίδευση – συνειδητοποίηση των επιχειρήσεων και του προσωπικού τους στη λογική του οινοτουριστικού προορισμού
  - ii. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον οινοτουρισμό (επισκέψεις στα οινοποιεία, σχεδιασμός διαδρομών που σχετίζονται με το κρασί (ποδήλατα, πεζοπορία κλπ.), κοινές δράσεις με οινοποιεία (πχ μουσική βραδιά στο οινοποιείο, έκθεση ζωγραφικής σε οινοποιείο, event σε αμπελώνα κλπ.)
  - iii. Ανάπτυξη τοπικής κουζίνας στη βάση των τοπικών πρώτων υλών και των τοπικών οινικών ποικιλιών (σχεδιασμός συνταγών και μενού, food pairing με τοπικές ποικιλίες κλπ.) –
    - a. Σχεδιασμός,
    - b. Εκπαίδευση προσωπικού.
- III. *Δράσεις προώθησης*
  - i. Υιοθέτηση κοινού brand δικτύου για την περιοχή ως οινοτουριστικού προορισμού

- ii. Συμμετοχή σε πρωτοβουλίες του Υπουργείου Τουρισμού και των Συλλογικών Φορέων
- iii. Κοινή συμμετοχή σε εκθέσεις – δράσεις προβολής
- iv. Αξιοποίηση μέσων και παραγωγή υλικού προβολής
- v. Διοργάνωση fam trips για δημοσιογράφους και opinion leaders.

IV. Άλλες δράσεις

- i. Κοινές προμήθειες για εξοπλισμό
- ii. Κοινές προμήθειες για αναλώσιμα
- iii. Κατάρτιση προσωπικού
- iv. Διεκδίκηση πόρων από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα για κοινές παρεμβάσεις
- v. Κοινή αίτηση παρεμβάσεων για κατασκευή υποδομών
- vi. Προώθηση θεσμικών ρυθμίσεων.

Σύσταση και Λειτουργία του Κλάστερ

- Για τη **σύσταση** του κλάστερ θα απαιτηθεί ένα συμφωνητικό οι όροι του οποίου στην αρχή μπορούν να είναι κάπως ελαστικοί, ενώ στη συνέχεια να αναθεωρούνται, αποκτώντας πιο λειτουργικό χαρακτήρα και δίνοντας μεγαλύτερη θεσμική ισχύ στο δίκτυο.
- Η νομική μορφή του δικτύου μπορεί να είναι αυτή της μη κερδοσκοπικής εταιρίας με βάση τον αστικό κώδικα.
- Για τη λειτουργία του κλάστερ θα απαιτηθεί κατ' ελάχιστον ένα διευθυντικό στέλεχος και ένα διοικητικό στέλεχος οι αμοιβές των οποίων μπορούν να καλύπτονται από συνεισφορές των μελών και πόρους από προγράμματα.
- Από πλευράς υποδομής θα απαιτηθούν αρχικά δύο εξοπλισμένα γραφεία με δυνατότητα συσκέψεων και με τις σχετικές συνδέσεις στο διαδίκτυο.
- Ως έδρα του δικτύου μπορεί να επιλεγεί καταρχήν η έδρα του Επιμελητηρίου ή της Αναπτυξιακής Εταιρίας της περιοχής ή του Δήμου, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα τους.

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Πρόελευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος	
1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ									
Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ									
1	ΒΟΥΡΒΟΥΚΕΛΗ Ν. & Φ. ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΗ- ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ	ΑΒΔΗΡΑ ΞΑΝΘΗΣ 67061	TK	ΑΒΔΗΡΑ ΞΑΝΘΗΣ Τ.Κ. 67061	2541051580/ / info@ktima- vourvoukeli.gr	- 28.2.2014/4941	ΠΓΕ /ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ	ΠΓΕ ΑΒΔΗΡΑ	ΟΙΝΟΣ
2	ΧΟΥΡΖΕΜΑΝΟΓΛΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ	ΑΒΔΗΡΑ ΞΑΝΘΗΣ 67061	TK	ΑΒΔΗΡΑ ΞΑΝΘΗΣ Τ.Κ. 67061	kthmakarakosta@g mail.com	27.1.2014/2004	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΑΒΔΗΡΑ	ΟΙΝΟΣ
Π.Ε. ΕΒΡΟΥ									
1	ΕΒΡΙΤΙΚΑ ΚΕΛΛΑΡΙΑ Α.Ε - Ορεσιτάδα	ΜΑΡΑΣΙΑ/ΔΗΜ ΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ		ΜΑΡΑΣΙΑ/ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	2552085501/255208 5201 /info@evritiko.gr	13.3.2014/3459 8/2592	ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ		ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
2	ΡΑΠΤΗ ΘΕΟΔΩΡΑ	ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ ΒΑΣ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ 15 ΤΚ 68400	ΚΟΡΝΟΦΩΛΙΑ/ΔΗ ΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	2554051069 / bioampelos/@hotm ail.com	08.11.2016/197 15	ΠΓΕ/ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟ Σ	ΠΓΕ ΕΒΡΟΣ ΠΓΕ ΘΡΑΚΗΣ	ΟΙΝΟΣ
3	ΑΦΟΙ ΜΠΕΛΛΑ Ο.Ε. - Αλεξανδρούπολη	ΑΛΑΝΙΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	ΑΛΑΝΙΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	2554023905/255402 4042/ bellas.bros@gmail.c om/ afibella@otenet.gr	10.2.2011/2268	ΠΓΕ /ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ	ΠΓΕ ΕΒΡΟΣ ΠΓΕ ΘΡΑΚΗ	ΟΙΝΟΣ
4	ΜΕΛΜΑΡ Α.Ε. - Σαμοθράκη	ΔΑΦΝΕΣ ΑΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	ΔΑΦΝΕΣ ΑΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	2551083911/255103 3028/ info@melmarwinery .gr/ elenimanoys@gmail.com	8.10.2015/1890 2	ΠΓΕ/ ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ	ΠΓΕ ΕΒΡΟΣ ΠΓΕ ΘΡΑΚΗ	ΟΙΝΟΣ
Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ								
1	ΚΑΡΡΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤ.	Κόσμο Ροδόπη	Κόσμο Ροδόπη	2531072262 / karros@karrosgroup .gr	10.2.2016/ 914	ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ		ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
2	ΚΙΚΟΝΕΣ - ΤΑΣΣΟΥ ΜΕΛΑΧΡΟΙΝΗ	Επ.Οδός Καλαμοκάστρου N. - Σιδηροχωρίου Ροδόπη	Επ.Οδός Καλαμοκάστρου- N. Σιδηροχωρίου Ροδόπη	2531083737 / domainkikones1@g mail.com	28.2.2014/ 2422	ΠΓΕ/ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟ Σ	ΠΓΕ ΙΣΜΑΡΟΣ	ΟΙΝΟΣ
3	ΜΑΡΩΝΕΙΑ Α.Ε.	Μαρώνεια Ροδόπη	Μαρώνεια Ροδόπη	2533021503/ maronkom@otenet. gr/ katsarsak@gmail.co m	20.2.2014/1411	ΠΓΕ/ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟ Σ	ΠΓΕ ΙΣΜΑΡΟΣ ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΙ	ΟΙΝΟΣ
4	Λ.Κ.ΠΑΠΑΔΗΜΟΣ Ε.Ε	Ν.Σιδηροχώρι Ροδόπη	Ν.Σιδηροχώρι Ροδόπη	Win.dimpap@gmail. com	16.5.2014/ 5828	ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ		ΟΙΝΟΣ
5	ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	Ίασμος Ροδόπη	Ίασμος Ροδόπη	xaraku@sch.gr	4.6.2014/6655	ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ		ΟΙΝΟΣ
6	ΤΣΟΡΛΙΑΝΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ	Προσκυνητές Ροδόπη	Προσκυνητές Ροδόπη	kat154ef@gmail.co m	4.6.2014/3049	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΙΣΜΑΡΟΣ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλ ιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Πρόελευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ								
1	ΚΛΩΝΑΡΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΝΕΡΟΦΡΑΚΤΗΣ Τ.Κ.66031	ΝΕΡΟΦΡΑΚΤΗΣ Τ.Κ.66031	2521052671/ 2521052674 / klonek10@otenet.gr	2.10.2014/1407	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ	ΟΙΝΟΣ
2	ΚΤΗΜΑ ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ Α.Ε	ΑΔΡΙΑΝΗ Τ.Κ.66100	ΑΔΡΙΑΝΗ Τ.Κ.66100	2521082348/ 2521082320 /ag@domaine- lazaridi.gr	20.02.2014/188 4	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ	ΟΙΝΟΣ
3	ΚΤΗΜΑ ΠΑΥΛΙΔΗ Α.Ε.	ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΙΑ Τ.Κ.66200	ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΙΑ Τ.Κ.66200	2522021045/ 2521058310 /info@ktima- pavlidis.gr	2.10.2014 /1631	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Πρόελευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
4	ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ ΟΒΓΕ Α.Ε.	ΑΓΟΡΑ Τ.Κ. 66032	ΑΓΟΡΑ Τ.Κ. 66032	2521082050/ 2521082047 / n-lazaridi@otenet.gr	14.02.2014 / 1735 & 19.01.2016 /1050(ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΚΟΣ)	ΠΓΕ/ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟ Σ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ ΠΓΕ ΑΓΟΡΑ ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ ΠΓΕ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΟΙΝΟΣ
5	ΜΑΝΩΛΕΣΑΚΗΣ Γ. & ΣΙΑ Ο.Ε.	ΑΔΡΙΑΝΗ Τ.Κ. 66100	ΑΔΡΙΑΝΗ Τ.Κ. 66100	2521082010/ 2521082015 /info@manolesakis. gr	21.02.2014/ 2420	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ	ΟΙΝΟΣ
6	ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΙΟΡΔΑΝΗΣ	ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Τ.Κ.66300	ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Τ.Κ.66300	2521068394/252106 8394/ info@domaine- michaelidi.gr	14.02.2014 /1632	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ	ΟΙΝΟΣ
7	ΟΙΝΟΓΕΝΕΣΙΣ Ο.Α.Ε.Α.Ε.	ΑΔΡΙΑΝΗ Τ.Κ.66100	ΑΔΡΙΑΝΗ Τ.Κ.66100	2521103048/252130 1048/ vogiatzifani@yahoo. gr	20.02.2014/197 5	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ ΠΓΕ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλ ιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
8	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Ι.- Ι. ΚΑΛΑΙΤΖΙΔΗΣ Ο.Ε.	ΜΙΚΡΟΧΩΡΙ Τ.Κ.66100	ΜΙΚΡΟΧΩΡΙ Τ.Κ.66100	2521083626/252108 3626/ info@wineart.gr	14.02.2014/170 6	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ ΠΓΕ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΟΙΝΟΣ
9	ΑΜΑΛΑΓΟΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΙΚΕ	ΑΔΡΙΑΝΗ	ΑΔΡΙΑΝΗ	2521082348/252108 2320 info@domaine- lazaridi.gr	20.02.2014/188 5	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΔΡΑΜΑ	ΟΙΝΟΣ
Π.Ε. ΚΑΒΑΛΑΣ								
1	ΑΜΠΕΛΟΕΙΣ Α.Ε.	Φωλιά Καβάλας 64007	Φωλιά Καβάλας 64007	2310341731/ 2310335087/ info@ampeloeis.gr	20.02.2014/04/ 2779	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
2	ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ ΤΟΥΡΟΥΝΙΔΟΥ Ο.Ε.	Διαλεκτό Καβάλας 64200	Διαλεκτό Καβάλας 64200	2591052117/ 2591052117/ kelarid@otenet.gr	05.02.2014/04/ 1915	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΚΑΒΑΛΑ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοει- κού προϊόντος
3	ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΟΕ	Σκάλα Σωτήρα Θάσου Καβάλας 64010	Σκάλα Σωτήρα Καβάλας 64010	giannakiswinery@g mail.com	25.02.2014 /04/3085	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
4	ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ε. & ΣΙΑ Ο.Ε.	Ελαιοχώρι Καβάλας 64007	Ελαιοχώρι Καβάλας 64007	2594092792/ 2594092792/ oinaron@otenet.gr	27.02.2014 /04/3241	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
5	ΚΑΡΑΜΠΕΡΙΔΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ	Νέα Πέραμος Καβάλας 64007	Νέα Πέραμος Καβάλας 64007	2594021148/ 2594021148/ info@charismatikiwi nes.com	18.02.2014 /04/2610	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ ΠΓΕ ΚΑΒΑΛΑ	ΟΙΝΟΣ
6	ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ Β.ΤΣΑΚΤΣΑΡΛΗΣ- Ε.ΓΕΡΟΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	Κοκκινοχωρι Καβάλας 64007	Κοκκινοχωρι Καβάλας 64007	2592044974 /2592044975 / ktima@bibliachora.g r	04.02.2014 / 04/1817	ΠΓΕ / ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ /	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
7	ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ Ο.Β.Γ.Ε. Α.Ε. (ΔΡΑΜΑ)	Πλατανότοπος Καβάλας 64008	Πλατανότοπος Καβάλας 64008	2521082049-50/ 2521082047/ info@nicolazaridi.gr	05.02.2014 /04/1956	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοικονομικού προϊόντος
8	ΛΑΛΙΚΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ & ΣΙΑ	Παλαιά Καβάλα 64003	Παλαιά Καβάλα 64003	2510611111/251061 1111/ lalikosw@otenet.gr	26.02.2014 /04/3165	ΠΓΕ ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟΣ /	ΠΓΕ ΚΑΒΑΛΑ	ΟΙΝΟΣ
9	ΟΙΝΟΙ ΣΓΟΥΡΙΔΗ ΕΠΕ	ΜΑΝΔΡΑ ΞΑΝΘΗΣ (ΦΑΣΟΝ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΦΙΑΛΩΣΗ ΣΤΟΝ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ)	ΦΑΣΟΝ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΦΙΑΛΩΣΗ ΣΤΟΝ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ	info@sgouridiswines .gr	15.12.2015 /04/18361	ΠΓΕ/ ΠΟΙΚΙΛΙΑΚΟ	ΠΓΕ ΑΒΔΗΡΑ	ΟΙΝΟΣ
10	ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΤ.	Κάριανη Καβάλας 64008	Κάριανη Καβάλας 64008	2592044888/ 2592044902/ protoppp@otenet.g r	21.02.2014 /04/2912	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΘΑΣΟΣ	ΟΙΝΟΣ
11	ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	Φωλιά Καβάλας 64007	Φωλιά Καβάλας 64007	2594092679/259409 2679/ ktimaseitanidi@yah oo.gr	19.02.2014 /04/2750	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
12	ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	Ελαιοχώρι Καβάλας 64007	Ελαιοχώρι Καβάλας 64007	2594092789/ 2594092786/ simwines@otenet.gr hello@simeonidiswinery.gr	06.03.2014 / 04/3638	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
13	ΤΑΟΥΚΤΣΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ	Σιδηροχώρι Καβάλας 64008	Σιδηροχώρι Καβάλας 64008	teo- anthi@hotmail.com	21.02.2014 /04/2901	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
14	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Χ. & ΣΙΑ Ε.Ε.	Κοκκινόχωμα Καβάλας 64100	Κοκκινόχωμα Καβάλας 64100	2594092679/259409 2679/ tria92@otenet.gr	25.02.2014 /04/3137	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
15	ΤΣΙΚΡΙΚΩΝΗΣ ΣΤΑΘΗΣ	Μυρτόφυτο Καβάλας 64007	Μυρτόφυτο Καβάλας 64007	2594092662/ 2594092662/ info@tsikrikonis- winery.gr	25.02.2014 /04/3118	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
16	ΦΕΛΛΑΧΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ	Αγ. Ανδρέας Καβάλας 64007	Αγ. Ανδρέας Καβάλας 64007	2594022457/259402 2457/ felaxidi@hotmail.com	11.02.2014 / 04/2219	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο ή Επωνυμία της επιχείρησης	ΕΔΡΑ	Εγκατάσταση (Ταχ. Διεύθυνση)	Τηλ/Fax/email	Ημερομηνία - Αριθμός Πρωτ. Εγκρισης	Οίνοι ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ποικιλ ιακοί	Όνομασία της Προστατευόμενης Όνομασίας Προέλευσης ή της Προστατευόμενης Γεωγραφική Ένδειξης	Κατηγορία αμπελοοινι κού προϊόντος
17	ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ Β. & ΣΙΑ Ο.Ε.	Κάριανη Καβάλας 64008	Κάριανη Καβάλας 64008	2594051491/ 2594051491/ estatechatzigeorgio u@yahoo.com	19.02.2014 /04/2668	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ
18	ΠΑΓΓΑΙΟ Α.Ε.	Σιδηροχώρι Καβάλας	Σιδηροχώρι Καβάλας	2394020206/ info@paggaion.gr	13.02.2014 /04/2375	ΠΓΕ	ΠΓΕ ΠΑΓΓΑΙΟ	ΟΙΝΟΣ